



**LUNDS**  
UNIVERSITET  
Socialhögskolan

# Ett paradigmskifte i synen på sociala problem och en ny era av straff

En tematisk analys av Tidöavtalet och dess innehåll

Rina Maluku & Rosemarie Pallin

Kandidatuppsats (SOPA 63)

VT 23

Handledare: Norma Montesino

# Abstract

Authors: Rina Maloku & Rosemarie Pallin

Title: A paradigm shift in the view of social problems and a new era of punishment: A thematic analysis of the Tidöagreement.

Supervisor: Norma Montesino

The publication of the Tidöagreement composed by Sweden's government and the Swedish democrats has encouraged a deep-rooted concern in which ways Swedish society and vulnerable groups will be affected by said document. An increased knowledge on the Tidöagreement and the way it is composed is vital for understanding the way in which social work will be affected and how vulnerable groups can be helped despite the agreement's suggestions. The purpose of this study is to gain an understanding of the ways in which social problems are illustrated in this document. To exemplify this the study begins by analyzing the way humans are viewed, zoning in on organized crime as an example of the way social problems are illustrated in the Tidöagreement and as a result, the way migration and integration is affected. A qualitative method was used in this study and a thematic analysis of the Tidöagreement was conducted. The highlighted themes derived from the empirical data include; *neoliberalism, right-wing populism, categorisation, control, crime victim, racialprofiling, increased punishment*, among others. The results of the thematic analysis were analyzed using the chosen theoretical framework consisting of Lööc Wacquants account of neoliberalism and the criminalisation of poverty as well as Henrik Thams account of right-wing populism and the punitive turn in a Swedish context. The results clearly highlight the move from a rehabilitating to a punishment centered political strategy whilst also shedding light on the profound effect the Tidöagreements suggestions will have on marginalized groups whereby they are stigmatized, racially profiled and shunned from participating in society. The results also show that the idea of what social work is will be molded to be a part of the punitive turn and align with the policy changes that can be found in the document.

Keywords: *Tidöagreement, neoliberalism, right-wing populism, social problems, vulnerable groups*

# Förord

Under vår tid på socionomprogrammet har vi blivit medvetna om den omfattande påverkan som maktaktörer har på samhället och utsatta grupper. Tidöavtalet ger uttryck för en stor förändring i samhället och vi fann det viktigt att uppmärksamma de konsekvenser som dokumentet kan få. Vi vill varmt tacka vår handledare Norma som tålmodigt har väglett oss, som gett oss goda råd under uppsatsarbetet och som kommit med viktiga perspektiv på Tidöavtalet. Vi vill vidare tacka våra familjer och vänner som har funnits där för oss genom hela processen och som fått stå ut med vårt gnäll och frustration som bubblat upp emellanåt. Vi vill naturligtvis rikta ett stort tack till varandra för att vi har jobbat extremt hårt och stöttat varandra i detta arbetet, och funnits där för varandra vid både gråt och skratt. Vi vill samtidigt ge en stor eloge till Nisse som har funnits där i de känslomässiga stunderna.

Rina Maloku & Rosemarie Pallin

# Innehållsförteckning

<b>1. Inledning och problemformulering</b> .....	<b>5</b>
1.1 Syfte.....	7
1.2 Frågeställningar.....	7
1.3 Disposition.....	7
1.4 Förförståelse och tillkännagivande.....	8
<b>2. Forskningsläget</b> .....	<b>9</b>
2.1 Synen på sociala problem innan 1990-talet.....	9
2.2 Synen på sociala problem efter 1990-talet.....	10
2.3 Forskning om Tidöavtalet.....	11
2.4 Litteratursökning.....	12
<b>3. Teoretiska utgångspunkter</b> .....	<b>14</b>
3.1 Paradigmskifte.....	14
3.2 Det politiska paradigmskiftet enligt Wacquant.....	15
3.2.1 Nyliberalismens uppkomst.....	15
3.2.2 Sociala hierarkier och ojämlikhet.....	16
3.3 Högerpopulism.....	17
3.4 Det kriminalpolitiska paradigmskiftet enligt Tham.....	19
3.4.1 Den straffande vändningen.....	19
3.4.2 Politiskt-strukturella förklaringar till den straffande vändningen i Sverige.....	19
3.4.3 Kulturella förklaringar till den straffande vändningen.....	20
<b>4. Metod</b> .....	<b>22</b>
4.1 Det socialkonstruktivistiska perspektivet.....	22
4.2 Metodval.....	22
4.3 Urvalsprocessen.....	23
4.4 Studiens tillförlitlighet.....	24
4.5 Bearbetning av materialet.....	25
4.6 Forskningsetiska överväganden.....	26
4.7 Arbetsfördelning.....	27
<b>5. Resultat och analys</b> .....	<b>28</b>
5.1 Tidöavtalet: ett svårläst dokument.....	28
5.1.1 Den förmedlade människosynen i Tidöavtalet.....	31
5.2 Kriminalitet.....	35
5.2.1 Gängkriminalitet i Tidöavtalet.....	36
5.3 Migration och integration.....	40
<b>6. Avslutande ord</b> .....	<b>44</b>
6.1 Studiens sammanfattande slutsatser.....	44
6.2 Vidare forskning.....	45
<b>7. Referensförteckning</b> .....	<b>46</b>

# 1. Inledning och problemformulering

Sociala problem har sedan 1900-talets början varit föremål för intresse, sedan dess har sociala problem utretts i offentliga dokument, i massmedia och av olika aktörer i det civila samhället (Meeuwisse & Swärd 2013, s.23). Begreppet sociala problem är brett och tenderar att vara svårdefinierat. Meeuwisse och Swärd (2013, s.23-25) resonerar kring tvetydigheten som finns kring vad som ska uppfattas som ett socialt problem eftersom vad som betraktas som ett socialt problem inte bara varierar i tid, utan även i olika sammanhang. Författarna redogör för att det bland annat är den rådande samhällskontexten, inbegripande demografiska, politiska och kulturella förhållanden, som har relevans för hur sociala problem uppfattas och hur de ska angripas. Olika institutioner i samhället såsom statliga och kommunala myndigheter, eller instanser som politiska partier, förser oss med normer och värderingar kring hur sociala problem ska uppfattas och hanteras (Meeuwisse & Swärd 2013, s.53). Den statliga politiken är något som bidrar till detta. Den statliga politiken förverkligas i offentliga dokument som används för till exempel styrning inom myndigheter, som i sin tur bidrar till ett skapande och reproducerande av ett visst perspektiv på ett problem och vad som anses vara den lämpligaste åtgärden för att ombesörja det (ibid).

Länge sågs sociala problem som ett samhällsligt problem. Den svenska välfärdspolitikern kännetecknades av en strävan efter jämlikhet och solidaritet, där den viktigaste beståndsdelen för social reform var samhället och inte individen (Svensson & Gallo 2022, s.160). Centralt i välfärdspolitikern var att integrera alla i samhället, även de som inte levde upp till samhällsnormerna. Kriminalitet har länge varit ett omdebatterat ämne i politiken och i samhället i stort (Svensson & Gallo 2022, s.159). På 1950- och 1960-talet sågs kriminalitet som ett socialt problem som skulle åtgärdas med hjälp av sociala insatser. Fokus var på rehabilitering och behandling, det handlade om att utforma påföljder utan frihetsberövning och med tidig frigivning (Demker & Duus-Otterström 2009, s.273; Svensson & Gallo 2022, s.160). På 1970-talet började synen på sociala problem sakta förändras, detta gäller i synnerhet synen på kriminalitet. Det rehabiliterande synsättet mötte kritik som menade att fokus bör skifta från gärningsman till offer (Svensson & Gallo 2022, s.160-161). Det handlade nu om att sociala problem sågs som problem skapade av individuella faktorer - inte samhällsliga (Demker & Duus-Otterström 2009, s.274, 276). Skiftet från gärningsman till offer benämns med begreppet *straffande vändningen* som inbegriper ett hårdare förhållningssätt till förövaren i form av högre kontroll och ökad inspärning för att värna mer

om offret (Svensson & Gallo 2022, s.160-161; Tham 2022, s.135, 146). Från att Sverige haft en syn på sociala problem som ett samhälleligt ansvar, började förklaringar alltmer fokusera på individuellt ansvar vilket ledde till svåra konsekvenser för samhället i stort och för de som pekades ut som förövare.

Kriminalpolitiken har de senaste åren inte bara förändrats med anledning av det skiftande fokuset från gärningsman till offer, utan också för att ett nytt problem har identifierats – gängkriminalitet. Gängkriminaliteten har över de senaste 30 åren uppmärksammats mer i Sverige och sagts utgöra ett hot mot nationen (Rostami 2017, s.365; Tham 2022, s.122). Det är en typ av kriminalitet som skapar rädsla eftersom vapen används hänsynslöst, allt fler yngre personer dras in i den kriminella världen och allt fler unga faller offer för detta våld. Massmedia och polis rapporterar om att fler yngre personer ingår i kriminella nätverk och att flera av dem är under 18 år (Silva 2022; Dragic & Sima 2022; Lindström & Zachrisson Winberg 2023). Den låga åldern förenas med ökningen av kriminella gäng (Sturup et al 2019, s.366). Det gängrelaterade våldet och de ungas anslutning till det, lyfts i den politiska debatten och förvandlades till en huvudfråga under det senaste valet. Vad som också har lyfts i den politiska debatten i relation till gängkriminalitet är migration och integration. Moderaterna och Sverigedemokraterna uttrycker kopplingar mellan kriminalitet, migration och integration genom att hävda att gängkriminalitet är en konsekvens av en för generös asylpolitik (Moderaterna 2022; Sverigedemokraterna 2023a). Sverigedemokraterna skriver till exempel att “Med massinvandring har vi fått en ny och brutal gängkultur” (Sverigedemokraterna 2023b). Debatten om kriminalitet samt migration och integration illustreras väldigt tydligt i *Tidöavtalet*.

Tidöavtalet är ett dokument som skapades av den nya regeringen och Sverigedemokraterna efter valet 2022 och innehåller kontroversiella förslag på förändringar som har konsekvenser för det sociala arbetet, för hur sociala problem uppfattas och för hur de ska hanteras. Tidöavtalet är denna uppsats huvudämne. Det är ett dokument som består av olika direktiv gällande huvudfrågor inom hälsa, sjukvård, klimat och energi, kriminalitet, integration och migration etc. När Tidöavtalet presenterades riktades stark kritik mot regeringens och Sverigedemokraternas förslag. Bland annat kritiserades deras olika lösningar för att bekämpa gängbrottsligheten (Dahlberg 2022; Holstein 2022). Förslag om att upprätta visitationszoner, ställa krav på offentligt anställda att anmäla papperslösa och att skärpa strafflängden, var några av de förslag som ifrågasattes. Den statliga politiken sätter tonen för hur sociala problem ska uppfattas och hanteras. *Vad* som står skrivet och *hur* det står skrivet i Tidöavtalet

speglar en vändning på hur de som leder landet tänker, vilka problem de identifierar som centrala, vilka grupper som utpekats som problemskapande och vilka åtgärder de planerar. Tidöavtalet har ännu inte implementerats, men förväntas att fungera som ett styrdokument för yrkesutövare och några av dem som kommer att behöva inrätta sig efter det är socialarbetare.

Denna studie ämnar att bland annat redogöra för grundpremisserna i Tidöavtalet och vilken människosyn som förmedlas i detta dokument. Det finns olika skäl att intressera sig för Tidöavtalet. Tidöavtalet är viktigt att studera eftersom det innehåller olika förslag som direkt berör socialt arbete, hur socionomer och andra professionella ska arbeta med de som uppfattas som problembärare. I fallet med gängkriminalitet handlar det mer och mer om minderåriga och barn som ska skyddas och där socialt arbete alltid haft ett huvudansvar. Tidöavtalet berör andra, för socialt arbete, relevanta områden såsom social integration, omhändertagande av barn, föräldrans ansvar, rätten till ekonomiskt stöd etc. Språket eller den vokabulär som används i offentliga dokument för att beskriva sociala problem speglar människosynen, värderingar och visioner över vilket samhälle vi ska leva i och vilka som räknas in i samhället och vilka som faller utanför. Denna studie undersöker dessa frågor.

## 1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka vilka uppfattningar om sociala problem som förmedlas i Tidöavtalet med specifikt fokus på gängkriminalitet.

## 1.2 Frågeställningar

- Vilken människosyn utgör grunden för hur sociala problem förmedlas i Tidöavtalet?
- Hur beskrivs gängkriminalitet och vilken betydelse får migration och integration i dessa beskrivningar?
- Vilken betydelse får sociala dimensioner och vilken roll tilldelas socialt arbete i Tidöavtalet?

## 1.3 Disposition

Första kapitlet inleds med problemformulering, syfte och frågeställningar. Därefter presenteras aktuell forskning. I det tredje kapitlet presenteras de teoretiska utgångspunkterna och i kapitel fyra anges vilket perspektiv som ligger till grund för studien. I samma kapitel

följer en beskrivning av metodval samt metodologiska överväganden. I kapitel fem presenteras resultat och analys av det empiriska materialet med hjälp av tidigare forskning och teorier. Till sist sammanfattas studien och avslutas med en kort diskussion.

## 1.4 Förförståelse och tillkännagivande

Förförståelsen för det valda undersökningsområdet är delvis begränsad. Författarna till denna uppsats visste lite om Tidöavtalet innan arbetet påbörjades, intresse väcktes av vad som togs upp i media och hur diskussionen fokuserade på gängkriminalitet. Författarna är emellertid inte politiskt engagerade och har ingen kunskap om partiernas sakpolitik, men det finns en övergripande kunskap om vad de olika partierna står för. Tidöavtalet är ett viktigt dokument som förmedlar dominerande uppfattningar kring nutida sociala frågor. Författarna tar ingen ställning till vad som är rätt och fel, denna studie ämnar att endast analysera materialet i förhållande till forskningsfrågorna.



## 2. Forskningsläget

Det finns ett överflöd av forskning om sociala problem och hur sociala problem konstrueras, upprätthålls och förändras. Forskningen visar på en omvandling från en rehabiliterande syn på sociala problem till en straffinriktad syn. I nuvarande stund är Tidöavtalet ett relativt nytt dokument och har ännu inte implementerats, därför är forskning kring Tidöavtalet begränsad. Det som kunde återfinnas i databaser vid sökning av Tidöavtalet var endast uppsatser på kandidat- och masternivå.

Det finns däremot forskning kring hur synen på sociala problem har förändrats under en längre tidsperiod samt forskning kring hur kriminalitet definieras och hanteras som socialt problem har ändrats. I detta kapitel kommer sådan forskning redovisas, först hur det sociala problemet hanterades innan 1990-talet samt hur den förändrades efter nyliberalismens framväxt efter 1990-talet.

### 2.1 Synen på sociala problem innan 1990-talet

Sociala problem, hur de formuleras och hanteras, är beroende av sammanhang. Tapio Lappi-Seppälä (2012), professor i kriminologi och rättspolitik, beskriver den dynamiska naturen av hur sociala problem definieras med utgångspunkt i kriminalpolitikens utveckling i Norden. Han beskriver hur kriminalpolitiken har förändrats i de nordiska länderna från 1960-talet till 2010-talet. Lappi-Seppälä (2012, s.85) belyser att Sverige redan under 1960-talet införde mer straffokuserade metoder i kriminalpolitiken, även om politiken fortfarande var präglad av humanitära attityder i jämförelse med kriminalpolitiken vid denna artikels skrivande. Under 1970-talet kritiserades den kriminalpolitiken som då ansågs vara för sträng. Kritiken resulterade i ett skifte där rehabiliterande insatser återigen prioriterades och användandet av sanktioner och fängelse reducerades (Lappi-Seppälä 2012, s.86-88). Lappi-Seppälä (2012, s.93) beskriver däremot en mer dramatisk förändring under 1990-talet där nyliberalismen fick ta plats i den politiska arenan. Nyliberalismen är en politisk ideologi som bygger på marknadsstyrning av alla områden i samhällslivet vilket har inneburit en radikal minskning av statligt ansvar i välfärden. Nyliberalismen går hand i hand med den straffande vändningen som framträdde under samma period (Lappi-Seppälä 2012, s.107). Den straffande vändningen innebar skepsis mot rehabiliterande och förebyggande insatser, fokus på gärningsmannen, användandet av straff som lämplig åtgärd, samt kontroll och rättvisa i fokus. Människosynen har också ändrats med den straffande vändningen då människor sågs

som personer som inte kunde hjälpas eller förändras men istället straffas (Lappi-Seppälä 2012, s.93-95). Lappi-Seppälä (2012, s.106-107) framhåller att även om Sverige och de andra nordiska länderna har en relativt mjuk inställning till brottslighet i jämförelse med andra länder, finns det en tydlig strafftrend sedan 1990-talet. Vidare beskriver studien att den straffokuserade retoriken som introducerats under 1990-talet kan ses i myndighetsdokument. Lappi-Seppälä använder engelska kriminalpolitiska dokument som exempel där meningar såsom ”*human och rationell kriminalpolitik*” (“*humane and rational criminal policy*”) successivt har använts mindre och mindre till dess att det inte kan återfinnas alls i liknande dokument (Lappi-Seppälä 2012, s.106).

Likt Lappi-Seppälä har straffrättsprofessorn Raimo Lahti (2000) i sin studie kartlagt utvecklingen från rehabiliterande insatser till straffokuserade insatser i frågan om kriminalpolitiken. Lahti (2000, s.144) finner att 1990-talet var vändpunkten för hur man skulle handskas med kriminalitet och den nya straffokuserade ideologin fick ta plats i den politiska arenan. Användningen av de nya straffokuserade metoderna hade som syfte att säkerställa rättvisa, säkerhet och utesluta personer och kriminella handlingar de utför från samhället (Lahti 2000, s.149).

## 2.2 Synen på sociala problem efter 1990-talet

Professorerna i statsvetenskap, Marie Demker och Göran Duus-Otterström (2019), diskuterar hur denna omvandling uttrycker sig i den svenska och internationella kriminalpolitiken. Demker och Duus-Otterström beskriver att den kriminalpolitik som hade fokus på välfärdsinsatser och förbättring av sociala villkor, började ifrågasättas vid 1970- och 1980-talet (Demker & Duus-Otterström 2019, s.273). Författarna identifierar fem faktorer som kännetecknar den straffinriktade kriminalpolitiken; individualisering, fokus på offret och minskad förståelse för brottsutövaren, minskad tro på den rehabiliteringsfokuserade metoden, återinförandet av fängelsesystemet och politikerns exploatering av brottslighet som en syndabock. Studien fokuserar på hur fokus på offret och individualisering har påverkat denna omvandling från rehabilitering till straffinriktade metoder (Demker & Duus-Otterström 2019, s.291-292). De menar att denna omvandling har skett på grund av att de nya makthavarna har andra uppfattningar och värderingar om hur detta ska definieras, vad som ska göras och under vilka förutsättningar det ska åstadkommas (Demker & Duus-Otterström 2019, s.288-289).

Sociologerna Magnus Dahlstedt och Anders Neergaard (2009) diskuterar hur nyliberalismen och den straffande vändningen har påverkat den sociala ojämlikheten och stärkt de sociala hierarkier som redan finns i samhället. Med fokus på utsatta grupper diskuterar Dahlstedt och Neergaard detta utifrån utsatta migranters situation. Dahlstedt och Neergaard (2009, s.124-125) menar att nyliberalismen och den straffande vändningen bidrar till att öka sociala klyftor och menar att icke-europeiska migranter är särskilt utsatta. Vidare beskrivs de konsekvenser som nyliberalismen och den straffande vändningen har haft i Sverige som välfärdsstat. Principer som jämställdhet, gemenskap och solidaritet som tidigare kännetecknat den svenska välfärden finns inte längre i den politiska agendan. De beskriver samtidigt att utsatta grupper löper större risk att drabbas, de nya åtgärderna är exkluderande vilket leder till att allt fler lever i utanförskap och social utsatthet (Dahlstedt & Neergaard 2009, s.132). Dessa forskare menar att tillbakadragandet av välfärdsstaten, minskade resurser för välfärden och den straffande politiken har lett till ökad ojämlikhet eftersom utsatta grupper har svårare att få tillgång till välfärdsresurser, invandrare som har en svagare ställning på bostads- och arbetsmarknaden blir föremål för diskriminering och rasism, och får mycket svårare att integreras. Även om nyliberalismen och den straffande vändningen har fått ta stor plats har det som kännetecknar det svenska välfärdssystemet dock inte försvunnit helt (Dahlstedt & Neergaard 2009, s.131).

Forskning visar vidare att nyliberalismens framkomst medförde ett fokus på straffande metoder istället för rehabiliterande metoder, en övergång från statligt till individuellt ansvar och ett fokusskifte från gärningsmannen till offret. Sveriges välfärdsstat som kännetecknats av kollektivism, solidaritet och vikten av jämställdhet har satts i skymundan som ett resultat av nyliberalismen och den straffande vändningen.

## 2.3 Forskning om Tidöavtalet

Tidöavtalet är som tidigare nämnts ett nytt dokument och har i skrivande stund endast blivit föremål för politisk debatt, forskningen är nästan obefintlig. Vid sökning fann vi ett begränsat antal uppsatser på både kandidat- och masternivå. Nedan tar vi upp några exempel. Vi understryker att uppsatserna inte är av vetenskaplig karaktär och därför inte används i den senare analysen, utan endast finns med i syfte att visa vad andra studier har kommit fram till.

Inom socialt arbete har studenterna Alsiofi och Mansouri (2023) studerat hur migranter framställs i Tidöavtalet och visar att en diskurs om kriminalitet dominerar. Analysen visar hur

kriminalitet kopplas till personer med utländsk bakgrund och att Tidöavtalet förmedlar en generell negativ syn på asylsökanden (Alsioufi & Mansouri 2023, s.26, 30). Denna studie visar att migranter i Tidöavtalet betraktas som ett kulturellt hot och en belastning för samhället, att gängkriminalitet är ett importerat problem och att risken är att Tidöavtalets effekter utsätter individer med utländsk bakgrund för ökad utsatthet, stigmatisering och marginalisering (Alsioufi & Mansouri 2023, s.40-41).

Nguyen (2022) har i sin kandidatuppsats, inom statsvetenskap med inriktning krishantering och säkerhet, med hjälp av ett postkolonialt teoretiskt perspektiv studerat hur Tidöavtalet målar upp gängkriminalitet och gängkriminella som ett hot mot Sveriges nationella säkerhet. En av denna studiens slutsatser är att gängkriminalitet används för att rättfärdiga de straffande och diskriminerande åtgärder som riktas mot personer med utländsk bakgrund. Studien visar att Tidöavtalet skapar och reproducerar en social hierarki där "svenskar" och "icke svenskar" värderas olika och därmed behandlas på olika sätt (Nguyen 2022, s.29-31).

Hietala Sadian (2023) har i sin masteruppsats inom mänskliga rättigheter studerat vilka idéer som finns i Tidöavtalet och på vilket sätt dessa idéer skapar eller reproducerar diskriminering av vissa grupper. Studien visar på att ett barnperspektiv saknas helt i Tidöavtalet och att barns rättigheter åsidosätts helt (Hietala Sadian 2023, s.19-21). Här diskuteras konsekvenser för migranter om man sätter igång de förslag som finns i Tidöavtalet. Migranter, menar Hietala Sadian, riskerar att bli mer utsatta, begränsade och stigmatiserade.

## 2.4 Litteratursökning

Sökningen av vetenskapliga artiklar och böcker till studien har genomförts med hjälp av databasen LUBsearch och Google Scholar. Vi har även använt referenslistor till olika artiklar för att få tillgång till fler artiklar som är av relevans för detta arbete. Vid början av studien genomfördes olika sökningar på både engelska och svenska för att utvärdera vilka sökord och meningar som skulle ge relevanta sökresultat kopplat till vårt syfte och frågeställningar. De sökord som sedan användes i den primära litteratursökningen inkluderar; *Tidöavtalet, criminal policy, punitive turn, migration and otherness, gängkriminalitet och kriminalpolitik*.

För att säkerställa tillförlitligheten av samtliga artiklar användes funktionen "peer reviewed" i Lubsearch. På Google Scholar använde vi oss av tidskriftsartiklar. För att säkerställa att artiklarna vi skulle använda oss av var relevanta för arbetet arbetade vi utifrån artikelns titel

och abstrakt och kunde på detta vis välja bort de artiklar som inte var relevanta för arbetets ämne och syfte.

## 3. Teoretiska utgångspunkter

Syftet med denna studie är att få en förståelse för vilken syn på människor och sociala problem som förmedlas i Tidöavtalet. För att analysera detta utgår studien från teorier och begrepp som diskuterar förståelse och hantering av sociala problem idag.

*Paradigmskifte* är ett begrepp som fångar den förändring som har skett i samhället i stort efter nyliberalismens framväxt som lett till en helt förändrad syn på sociala problem. Sociologen Loïc Wacquant diskuterar nyliberalismens framväxt och hur den har inneburit en helt förändrad syn på fattigdom och därmed sociala problem i USA. Kriminologen Henrik Tham fångar dessa processer i en svensk kontext. Vidare beskriver Wacquant uppkomsten av det polariserade samhället som ett resultat av nyliberalismens utveckling. Individer som har ansetts “nyttiga” i samhället i form av att kunna bidra till den nya välfärdsstaten som inbegriper individuellt ansvar i sin egen välfärd, har skiljts från individer som ansetts “onyttiga” och inte ansvarar för sig själva och som ansetts vara en last för samhället. Till den gruppen tillhör bland annat ekonomiskt utsatta personer. Wacquant beskriver samtidigt att nyliberalismen har lett till en straffande vändning där straffande metoder har använts för att ta itu med sociala problem såsom fattigdom.

Tham beskriver med hjälp av *etnonationalism*, *alarmism* och *moralism* hur högerpopulismen har påverkat den kriminalpolitiska utvecklingen. Etnonationalism innefattar ett värnande av nationen, dess kultur och historia. Begreppet innebär att svenska värden kommer före icke-europeiska värden och att invandring från icke-europeiska länder är ett förräderi mot nationen (Tham 2022, s.155). Alarmism implicerar ett budskap om överdriven rädsla eller hot mot samhället medan moralism innefattar ett budskap om att problem finns för att människor handlar på ett moraliskt felaktigt sätt (Tham 2022, s.163). Individuella förklaringar till människors agerande går före strukturella förklaringar.

### 3.1 Paradigmskifte

Paradigmskifte är ett vedertaget begrepp som populariserades av vetenskapsteoretikern Thomas S. Kuhn. Paradigm kan förklaras som ett gemensamt sätt att för forskare se en vetenskaplig verklighet (Kuhn 2017, s.56-57). Ett paradigm består enligt Kuhn (2017, s.57) av bestämda modeller, begrepp, teori och lagar som finns för att förstå verkligheten. Ett

paradigm får fäste i verkligheten när den uppnår status genom att bättre än andra paradigm kunna lösa problem (Kuhn 2017, s.69).

Nya vetenskapliga upptäckter görs ständigt i forskning och frambringar nya fakta om fenomen och teorier forskare inte har någon kunskap om. Rådande paradigm kan inte med hjälp av dess bestämda teorier och lagar förstå varför ett fenomen har uppkommit vilket resulterar i att ett nytt sätt att ta sig an fenomenet behöver utvecklas - då sker ett paradigmskifte (Kuhn 2017, s.98-99). Kuhn tar hjälp av begreppet anomali, som betyder att något är avvikande, för att förklara hur paradigmskifte uppstår. Ett paradigmskifte inleds vid iakttagelse av en anomali, alltså vid ett fenomen som inte kan tydliggöras med hjälp av rådande paradigm (Kuhn 2017, s.99). Detta medför att forskare behöver leta efter nya modeller, begrepp, teorier och lagar för att kunna förklara anomalin. Det kan i bästa fall resultera i att anomalin inte längre är avvikande och då har ett nytt sätt att förstå fenomenet på utvecklats (ibid).

Kuhn använde begreppet paradigmskifte för att förklara vetenskapliga skiftningar. Begreppet har emellertid kommit att användas inom andra områden. Begreppet paradigmskifte används i denna studie för att fånga förändringen av synen på sociala problem och det förändrade innehållet i kriminalpolitiken.

## 3.2 Det politiska paradigmskiftet enligt Wacquant

Sociologen Loïc Wacquant (2009) diskuterar i *Punishing the Poor: The Neoliberal Government of Social Insecurity* den radikala förändringen vad gäller fattigdom och kriminalpolitiken och hur denna politik har gått från rehabiliterande till straffande metoder. Wacquant (2009, s.1-2) menar att den straffande vändningen innefattade ett paradigmskifte där straffåtgärder användes för att ta itu med fattigdom. Denna omvandling konstaterar han genom en ökning av antalet fängelser och utvidgning av fängelsesystemet samt en övergång från sociala välfärdsprogram till mer straffande och kontrollerande metoder (Wacquant 2009, s.1-3).

### 3.2.1 Nyliberalismens uppkomst

Wacquant (2009, s.3-4) framhåller, med Europa och USA som exempel, att den straffande vändningen är ett globalt fenomen med sin början på 1970-talet där medborgare ifrågasatte

välfärdsstaten och användandet av rehabiliterande insatser. Under 1990-talet utvecklades den nyliberala ideologin. Wacquant (2009, s.4-5) hävdar att den straffande vändningen var en politisk strategi för att hantera de sociala och ekonomiska kriserna utan att missgynna överklassen. Välfärdsstaten utvecklades och ersattes av en marknadsorienterad modell som gynnar de redan mest välbärgade. Välfärdsstaten innan den straffande vändningen kännetecknades av social solidaritet, skydd för utsatta grupper och social jämlikhet. Den nya modellen kännetecknas av en fri marknad, självförsörjning och individuellt ansvar och resulterade i en minskning av den sociala tryggheten på grund av statens minskade engagemang i medborgarnas välbefinnande (ibid). Detta minskade engagemang ledde bland annat till att staten fokuserade mer på brottsbekämpning genom repressiva metoder.

En central princip i nyliberalismen är idén om individuellt ansvar. Betoningen av individuellt ansvar illustreras i övergången från välfärd till det Wacquant kallar för "workfare" (Wacquant 2009, s.43). Idén om workfare innebär tanken om att alla människor har en skyldighet att utföra lönearbete, att välfärdsförmåner ska vara direktkopplade till arbetsprestationer. Den avsedda motiveringen bakom skiftet från kollektiv till individuellt ansvar är att individen ska ta mer ansvar för sitt eget ekonomiska och sociala välbefinnande snarare än att vara beroende av staten (Wacquant 2009, s.58-59). Fattigdom som socialt problem ansågs, på grund av detta, vara orsakat av individuella faktorer och inte av strukturella orsaker. Tillbakadragandet av statens ansvar i välfärdsfördelningen samt den ökade fattigdomen, otryggheten och klasskillnader som följde behövde åtgärdas. Eftersom staten i den nya politiska eran inte längre tar ansvar för individens välbefinnande användes istället straffande metoder, en metod som utgår ifrån ett misstänkliggörande av de fattiga (Wacquant 2009, s.59-60). Fattigdom anses inte längre vara ett samhällsansvar och de fattiga framstod som oönskade och blev därmed föremål för övervakning och bestraffning. Detta är vad Wacquant kallar för kriminaliseringen av fattigdom.

### 3.2.2 Sociala hierarkier och ojämlikhet

Wacquant lyfte fram sambandet mellan den straffande vändningen och hur den användes för att vidmakthålla sociala hierarkier och ojämlikheter (Wacquant 2009, s.12-14). Wacquant (2009, s.195-197) menar att rasialiserade åtgärder används, där hudfärg avgör hur personer bemöts och behandlas. Svarta personer i USA är direkta offer för denna politik. Mot bakgrund av slaveri och det ekonomiska utnyttjandet av svarta, har det lett till att svarta hamnat längst ner i den sociala hierarkin i USA. Den illegala gatuekonomin framstår som enda alternativ för



många och där blir de lätta föremål för en brottsbekämpning som prioriterar våld. Det var hårda straff mot svarta, de socialiseras genom straff för att svara på kapitalismens behov av passiva, lågavlönade arbeten utan sociala rättigheter. Straffande metoder är inte enbart ett sätt att disciplinera svarta personer, utan samtidigt ett sätt att legitimera uppdelningen av "vi och dem" som förstärker utanförskap. Straff cementerar de redan existerande sociala hierarkier som särskilt svarta är utsatta för. Wacquant (2009, s.200) menar att rangordningen av svarta och vita och rasismen som följer är, inte en förutsättning för, men en konsekvens av USA:s historia.

Straffets kommunikativa funktion fungerar också som ett sätt att vidmakthålla och förstärka ojämlikheter. Wacquant (2009, s.108-109) hänvisar till sociologen Émile Durkheim. Durkheim (1859-1917) menade att straff fungerar som ett språk genom vilket samhället kommunicerar sina värderingar och förväntningar på medborgare. Straff som ett kommunikativt verktyg har som syfte att försöka upprätthålla den sociala ordningen genom att tydliggöra gränser mellan personer som anses inneha de "rätta" egenskaperna respektive de "felaktiga". Det straff som används på vissa grupper eller för vissa beteenden sänder ett budskap om vem och vad som betraktas som avvikande från normen och ger effekten av att personer rangordnas på grundval av deras egenskaper. Denna rangordning leder till att vissa grupper misstänkliggörs på grund av de straffande metoder som riktas mot dem och förstärker den "vi och dem"-uppdelningen som redan finns (ibid). Kriminaliseringen av fattigdomen fungerar som ett sätt att stigmatisera vissa grupper genom att förstärka skillnaden mellan medborgare som är välbärgade och fattiga där fattiga ingår i en grupp som innehåller de negativa egenskaper som samhället vill stänga ute (Wacquant 2009, s.12). Wacquant (2009, s.166-167) menar att straff förstärker sociala hierarkier genom påverkan på arbetsmöjligheter för de som fått straff. Wacquant (ibid) menar att de som är fattiga och som blir föremål för straff hamnar i en ond cirkel som nästan är omöjlig att ta sig ur eftersom straff kan ha långvarig påverkan på individers möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden. Straffets påverkan på redan utsatta grupper innebär att kriminaliseringen av fattigdom bidrar till den ökande ojämlikheten mellan de fattiga och de som är välbärgade.

### 3.3 Högerpopulism

Nyliberalismen föder högerpopulismen, menar Tham (2022). De ojämlikheter den nyliberalistiska ideologin ger utrymme för skapar rum för högerpopulistiska krafter.

Högerpopulism kännetecknas av etnonationalism, alarmism och moralism. Ett utmärkande drag hos högerpopulistiska partier är *etnonationalism*. Etnonationalismen bygger på att invandring och personer med icke-europeisk bakgrund utpekas som en ekonomisk, social och kulturell belastning för det svenska samhället (Tham 2022, s.154-155). Tham beskriver att högerpopulism leder till en hårdare och straffinriktad kriminalpolitik eftersom det inte tar hänsyn till socioekonomiska faktorer som leder till socialt utanförskap. Istället utpekas icke-europeiska invandrare som överrepresenterade i statistik om kriminalitet. Partier med högerpopulistisk ideologi hävdar samtidigt att kriminalitet är ett problem som har skapats utanför Sveriges gränser. Migranter med icke-europeisk bakgrund målas därför upp som ett hot mot landet (Tham 2022, s.155-156). Kriminalpolitiken kan sammankopplas med nationalism eftersom de brott som högerpopulistiska partier lägger fokus på oftast är de brott som kopplas till personer med icke-europeisk bakgrund (Tham 2022, s.157). Denna sammankoppling används som argument för en striktare kriminalpolitik samtidigt som det bidrar till en skärpt migrationspolitik.

*Alarmism* är en central del i högerpopulismens retorik. Alarmism innefattar ett fokus på de risker som kan uppstå, där kriminalitet framstår som ett hot, ett hot som inte hör till Sverige utan kommer utifrån, där kopplingen till invandring framstår som självklar. Ett förhöjt fokus på hot innebär att högerpopulistiska partier sprider rädsla i syfte att ge deras politik mer relevans, där de menar att enda sättet att minska kriminalitet är genom att stoppa invandringen (Tham 2022, s.158-159). Tham beskriver att det ökade fokuset på brottsoffret i kriminalpolitiken är en del av alarmismen i högerpopulismen då det ger uttryck för en konkret fara, en förenklad bild skapas där det endast finns offer och förövare (Tham 2022, s.157).

*Moralism* kännetecknar den högerpopulistiska diskursen. Moralism, enligt Tham (2022, s.163), används för att skapa skillnader. I politikernas retorik dras en skiljelinje mellan vad man kallar "verkliga svenskar" och "icke-svenskar". Kriminalitet uppstår, menar högerpopulister, för att människor, ur ett moraliskt perspektiv, handlar på ett felaktigt sätt och att sociala och strukturella förklaringar till kriminalitet är felaktiga tolkningar. Enligt Tham (2022, s. 163) kännetecknas Sverigedemokraternas syn på samhället av moralism. Partiet anser att ansvaret för kriminella handlingar åligger individen och att socioekonomiska faktorer inte hör till förklaringen av varför brott begås. Skärpta strafflagstiftningar har därför varit ett förslag till att få bukt på kriminella problem (Tham 2022, s.164).

## 3.4 Det kriminalpolitiska paradigmskiftet enligt Tham

### 3.4.1 Den straffande vändningen

Det finns ingen entydig definition av vad man kallar den straffande vändningen. Tham (2022, s.135) menar att den inbegriper en uppfattning om ökad inspärning och kontroll av individer som anses vara potentiella brottslingar. En avtagande tro på rehabilitering för gärningspersoner har ersatts av en strafflagstiftning som har blivit allt hårdare där fängelsestraffen har förlängts för individer som begår allvarliga brott (ibid).

Statistik från 2019 visar emellertid att det inte skett någon ökning vad gäller fängelsebeläggningar, vilket är ett centralt mätinstrument när det kommer till diskussioner om den straffande vändningen (Tham 2022, s.136). Tham redogör dessutom för statistik som visar att brottsligheten i Sverige i vissa fall minskat. Antalet brott som anmäls fortsätter emellertid att öka, även om det görs långsamt (ibid). Frågan om Sverige verkligen genomgått en straffande vändning kan därför ställas. Som svar lyfter Tham fram att bland annat våldsbrott och narkotikabrott ökat fängelseutvecklingen, som i sin tur lett till att olika partier som suttit vid styret utvidgat straffen och gjort de hårdare (Tham 2022, s.137-138). De politiska debatterna har präglats av hur medborgarna ska känna trygghet i samhället och politikernas svar har varit att öka straffen (Tham 2022, s.139). Det visar, enligt Tham, att Sverige trots allt har genomgått en straffande vändning.

### 3.4.2 Politiskt-strukturella förklaringar till den straffande vändningen i Sverige

Tham (2022, s.142) lyfter fram att strukturella förklaringar har dominerat i forskning, när det kommer till vilka faktorer som påverkat kriminalpolitikens utformning. Forskning har visat att en välfärdspolitik som inkluderar medborgarna, ger möjlighet till bostad, stabil inkomst och en hög utbildningsnivå bland samma medborgare agerar skydd för en hård kriminalpolitik innefattande strängare straff (Tham 2022, s.142-143). Tham förklarar att Pratt, år 2008, framförde att jämlikhetskulturen i Sverige och i de andra nordiska länderna var en förklaring till den mindre hårda straffpolitiken i jämförelse med angloamerikanska länder. Det har emellertid skett en förändring från 2008 till 2023.

Tham liksom Lappi-Seppälä menar att länder som satsar på den sociala välfärden och därmed har höga sociala utgifter och har en relativt jämlik inkomstfördelning har färre individer i fängelse (Tham 2022, s.143). En socialpolitik som bygger på jämlikhet skapar vidsynta

medborgare som i sin tur medför kriminalpolitik med mindre fokus på straff och lägre kriminalitet (Tham 2022, s.143). Tham utgår från Wacquants resonemang om ojämlikhet som främsta orsak till ökad kriminalitet. Osäkra anställningar i nyliberalismens framväxt leder till ökad kontroll på arbetskraften, vilket medför att de som inte är till nytta för arbetsmarknaden blir utsatta för disciplinering i större utsträckning (Tham 2022, s.144). Innebörden av osäkra anställningar är att personerna som arbetar under dessa förhållanden saknar socialt skydd och sociala rättigheter och kan bli uppsagda när som helst. Det gör att individerna som arbetar utnyttjas av arbetsgivarna och lättare kontrolleras av dem för att se att de anställda gör rätt för sig. Thams slutsats är att ökad ojämlikhet mellan människor kan ha betydelse för kriminalpolitikens utformning. Han menar att när skillnaderna mellan individerna ökar, inkomstklyftorna ökar och människor inte längre har en känsla av tillhörighet och lika lätt att förstå varandra, blir det enklare att tillskriva den individ man inte har förståelse för negativa egenskaper (ibid). Det i sin tur gör att medborgare i samhället förespråkar straff som ett sätt att hålla de som inte anses önskvärda borta från samhället.

Som tidigare nämnts, har Sveriges jämlikhetskultur lyfts fram som en av de viktigaste faktorer som förklarar varför Sverige satsade på en annan mindre hård kriminalpolitik. Tham (2022, s.145) menar att Sverige har satsat på den sociala välfärden och investerat i den och att ojämlikheterna då har minskat. Men sedan 1980-talet visar statistiken på ökad ojämlikhet i Sverige, ökad segregation och utanförskap, vilket också lett till en ändrad syn på fattigdom och en ny utformning av kriminalpolitiken (ibid).

### 3.4.3 Kulturella förklaringar till den straffande vändningen

Tham hänvisar till Garland som kopplar kultur och kriminalpolitik. Garland (2001, refererad i Tham 2022, s.146) menar att en kontrollkultur har skapats mot bakgrund av kriminalpolitikens utveckling från 1960-talet till det som Garland kallar "den nya brottskontrollen". Utvecklingen implicerar hårdare straff, politisering och skiftet från gärningsman till brottsoffer. Den nya kriminalpolitiken har formats utefter samhällets förändringar som, enligt Garland, bland annat bestått av ökad brottslighet och boendesegregation, vilket har skapat en större känslighet för brott hos medborgarna, som i sin tur bidragit till att skapa kontrollkulturen som blivit en del av den nya kriminalpolitiken. Tham menar att Garlands kulturella förklaringar till den straffande vändningen ska ifrågasättas. Garland säger att kontrollkulturen uppstod mot bakgrund av det förändrade samhällets syn på (mass)brottslighet, men Tham menar att tiden för då Garland uttalade sig

om detta indikerade på att expansionen av brott hade stannat av (Tham 2022, s.147). Tham menar att det istället handlar om en ny kultur som kan ha växt fram bland medborgarna. Här spelar opinionsbildare som media, politiker och experter en nyckelroll.

Ökad rädsla bland medborgarna, enligt kriminologer, är en förklaring till en åtstramad kriminalpolitik. Samtidigt menar Tham (2022, s.148) att statistiken som visar att rädsla inte har ökat över tid i Sverige, talar för att förklaringen till den åtstramade kriminalpolitiken inte stämmer. Tham menar att en kultur som växt fram inom media istället är det som kan ha bidragit till en hårdare kriminalpolitik (Tham 2022, s.150). Opinionsbildares påståenden om brottslighet påverkar medborgarna när medborgarna själva inte har erfarenhet av den brottslighet som beskrivs av politiker, media och experter. Åsikter som framförs av opinionsbildare kring kriminalpolitik används av medborgarna när de svarar på olika typer av undersökningar gällande brott och trygghet eftersom de inte har egna erfarenheter av brottsutvecklingen (ibid). Medborgarnas svar baseras, enligt Tham, på opinionbildares påståenden. Tham menar att media har en betydelsefull roll i den kriminalpolitiska utvecklingen och att det tydliggörs när medierna får ett uppsving under 1980-talet då privatägda radiostationer och tv-kanaler rapporterar om straffskärpningar och ökat ungdomsvåld. Medierna påverkar den straffande vändningen, men ökade ojämlikheter förklarar ökad kriminalitet menar Tham.

## 4. Metod

Kapitlet inleds med en kort redogörelse av det socialkonstruktivistiska perspektivet som ligger till grund för denna uppsats. Därefter diskuteras val av metod och hur urvalsprocessen har gått till, följt av redogörelse av studiens tillförlitlighet och hur det empiriska materialet har bearbetats. Slutligen beskrivs etiska överväganden och hur vi har fördelat arbetet emellan oss.

### 4.1 Det socialkonstruktivistiska perspektivet

Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv ställer man sig kritisk till etablerade sanningar, verkligheten förändras och förändringarna är beroende av sitt tids- och rumssammanhang. Enligt Burr (2003, s.3-5) finns det heller inte bara en sanning. Burr menar att vår kunskap om världen är socialt konstruerad och beroende av historiska, kulturella, sociala och ekonomiska sammanhang. Kunskap delas och konkretiseras genom interaktioner med andra människor och på så sätt blir språk en central aspekt i detta perspektiv. Burr menar att vår förståelse av världen är baserad på kategorier som formas utifrån det språket som används. Det vill säga språk och kategorisering skapar mening för individer. Maktstrukturer spelar en betydande roll i processen av hur kategorier skapas på så sätt att de som har makten (exempelvis politiker) kan använda språket för att förändra uppfattningar och få deras världsbild att dominera.

### 4.2 Metodval

Denna studie har utgått från en kvalitativ ansats. En sådan ansats möjliggör förståelse av sociala fenomen, till exempel hur sociala problem konstrueras och ändras. Analys av ett politiskt dokument kan visa hur uppfattningar om sociala problem förändras (Bryman 2018, s.488). Tidöavtalet, som är det material som ligger till grund för studien, är ett dokument. Olika typer av dokumentanalyser kan användas för att angripa ett material, men den dokumentanalys som har genomförts i denna studie är en tematisk analys (Bryman 2018, s.656).

En tematisk analys är en metod som används för att analysera och identifiera teman i ett empiriskt material (Braun & Clarke 2006, s.79). Det finns emellertid inte någon entydig beskrivning av vilka tekniker som ligger till grund för en tematisk analys eftersom tillvägagångssättet för en tematisk analys återfinns i olika typer av analyser (Braun & Clarke 2006, s.79-80; Bryman 2018, s.702). Generellt kan sägas att en tematisk analys är en metod

som fokuserar på att upptäcka återkommande mönster i det empiriska materialet (Braun & Clarke 2006, s.86).

Det finns i valet av metod en medvetenhet kring analysmetodens för- och nackdelar. Fördelen med en tematisk analys i denna studie har varit att den gett möjlighet till att strukturera materialet utifrån återkommande tema som är relaterade till studiens frågeställningar. (Clarke & Braun 2006, s.84, 97). En nackdel med användandet av tematisk analys som metod är att vid kodning där forskaren väljer ut citat, kan viktiga citat och information gå förlorad. Kodningen och val av citat är samtidigt subjektiv i sin natur och kan innebära en bristande objektivitet i bearbetningsprocessen (Clarke & Braun 2006, s.97). Tidöavtalet består av 62 sidor, det är alltså ett begränsat material och samtidigt komplext eftersom det berör flera olika områden.

### 4.3 Urvalsprocessen

I denna studie har ett målstyrt urval använts vilket innebär att på ett metodiskt sätt välja ut material som är relevant för studiens forskningsfrågor (Bryman 2018, s.496). Det målstyrda urvalet valdes således för att studien ämnade att undersöka ett avgränsat område i Tidöavtalet. Tidöavtalet är ett dokument som offentliggjordes efter valet 2022 av de partier som bildade regering (Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna) och Sverigedemokraterna som står utanför regeringen. Tidöavtalet kan betraktas som ett fall av särskilt intresse för socialt arbete eftersom det behandlar dominerande uppfattningar (eller uppfattningar som kan komma att dominera) kring sociala problem som kan komma att påverka socialt arbete. Dokumentet består av olika delar (direktiv) som innehåller förslag på reformer som regeringen och Sverigedemokraterna anser ska "lösa" några av Sveriges samhällsproblem. I denna studie valdes samtliga delar i Tidöavtalet ut för analys av den första frågeställningen. Om enbart vissa delar av Tidöavtalet hade valts ut hade inte en nyanserad analys kunnat redogöras som svar på studiens första frågeställning. Till studiens andra och tredje frågeställning riktades fokus på direktiven som behandlade kriminalitet, migration och integration. Utöver Tidöavtalet som dokument har författarna till denna uppsats också deltagit i seminarier som behandlat Tidöavtalets påverkan på socialt arbete. Det har också bidragit till att nyansera analysen eftersom erfarna socionomer har satt Tidöavtalet i ett vidare socialt sammanhang.

Tidöavtalet är ett allmänt dokument och finns att läsa digitalt på internet vilket gör texten lättåtkomlig. För att få tillgång till Tidöavtalet gjordes en elektronisk sökning i sökmotorn Google på "Tidöavtalet pdf" för att avgränsa sökningen och för att undvika nyhetsartiklar. Till denna studie användes således Tidöavtalet i PDF-format via riksdagspartiet Liberalernas webbplats.

#### 4.4 Studiens tillförlitlighet

I syfte att bedöma en studies tillförlitlighet används oftast begreppen reliabilitet och validitet (Bryman 2018, s.467). Forskare som utför kvalitativ forskning har däremot beskrivit att validitet och reliabilitet som begrepp är svåra att tillämpa i kvalitativa studier och är mer anpassade för kvantitativ forskning (ibid). Som ett resultat av detta används fyra alternativa begrepp, som beskrivs av Bryman, som ett substitut; *Trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* samt en *möjlighet att styrka och konfirmera*.

*Trovärdigheten* i denna studie kan antas vara låg eftersom det empiriska materialet som har använts i studien kan tolkas på olika sätt beroende av perspektiv och frågeställningar (Bryman 2018, s.467). Enligt Braun och Clarke (2006, s.78) innefattar den tematiska analysen ett flexibelt förhållningssätt där ett teoretiskt ramverk inte är förutbestämt. Det gör att beroende på vilket teoretiskt ramverk som används kan det empiriska materialet tolkas på olika sätt vilket anses minska studiens trovärdighet. Vad gäller *överförbarheten* kan den antas vara relativt hög eftersom de mönster och beskrivningar som återfinns i Tidöavtalet kan överföras i en annan kontext (Bryman 2018, s.467-469). Tidöavtalet existerar inte i ett vakuum men finns i ett större socialt sammanhang där vissa uppfattningar dominerar på så sätt att Tidöavtalet har utformats av regeringen och Sverigedemokraterna som har röstats fram av majoriteten i Sverige. Även om överförbarheten för närvarande anses vara relativt hög antas den kunna förändras vid en senare tidsända eftersom de dominerande politiska åsikter i det svenska samhället och som återfinns i Tidöavtalet kan ändras om en ny regering framträder i till exempel nästa val. I syfte att säkerställa överförbarheten ytterligare i dagsläget har täta beskrivningar av våra tolkningar om Tidöavtalet beskrivits i resultat- och analyskapitlet (Bryman 2018, s.468).

Studiens *pålitlighet* antas vara relativt hög. Ambitionen har varit att anta ett granskande synsätt vid samtliga delar av studiens arbetsprocess (Bryman 2018, s.468). Detta genom att vara transparent i hur tillvägagångssättet i de olika faserna av arbetsprocessen har sett ut



(Bryman 2018, s.468). För att åstadkomma en relativt hög pålitlighet har vi bland annat tydligt redogjort för hur vi gått tillväga för att bearbeta det empiriska materialet och beskrivit relevansen av de teoretiska utgångspunkterna för studiens syfte och frågeställningar.

Gällande *möjligheten att styrka och konfirmera* bedöms det kriteriet vara relativt högt. Ambitionen har varit att anta ett neutralt förhållningssätt gentemot Tidöavtalets innehåll för att eftersträva objektivitet (Bryman 2018, s.470). Det bör däremot uppmärksammas att det är svårt att analysera ett material förutsättningslöst eftersom vi människor påverkas av våra personliga värderingar. Tidöavtalet innefattar politiska åsikter som inte delas av författarna vilket har tagits i beaktning när det empiriska materialet har bearbetats och analyserats. Genom att ha gjort varandra påmind under bearbetningsprocessen av empirin samt analysen har detta försökts eftersträvas.

## 4.5 Bearbetning av materialet

Den metod som har valts för att bearbeta det empiriska materialet är en tematisk analys som inbegriper ett sökande efter mönster i form av teman (Braun & Clarke 2006, s.79).

Braun och Clarke (2006, s.86-87) beskriver en sex-stegsmetod i bearbetningsprocessen. Det första steget i denna process är att bekanta sig med materialet genom att läsa materialet flera gånger (Braun & Clarke 2006, s.87; Bryman 2018, s.707). Braun och Clarke poängterar att forskare oftast vill hoppa över läsningen av det empiriska materialet eftersom det här steget är relativt tidskrävande (Braun and Clarke 2006, s.87). I detta steg valde vi att vara extra noggranna i vår läsning för att säkerställa att vi hade en tydlig överblick av materialet innan kodningen började, dels för att inte gå miste om viktiga delar av materialet och dels för att kunna börja tänka på möjliga koder och teman som är relevanta för studien under läsningen. Det andra steget i en tematisk analys är att identifiera initiala koder. Koder, enligt Braun och Clarke (2006, s.88), innefattar att understryka och färgmarkera ord och meningar i det empiriska materialet som är av intresse för studiens frågeställningar och syfte. Under kodningsprocessen, satt vi enskilt och underströk i samtliga delar av Tidöavtalet för att sedan sitta tillsammans och jämföra vår kodning. Vi satt sedan tillsammans för att utforma gemensamma koder. Under kodningen valde vi också att skriva etiketter vid koderna för att underlätta i följande steg. Efter den initiala kodningen samlades alla koder i en lista. Det tredje steget i bearbetningsprocessen innefattar att leta efter mönster, så kallade teman, i listan av koder (Braun & Clarke 2006, s.89). Övergripande teman som sätter Tidöavtalet i ett

bredare sammanhang är *nyliberalism som tidsanda, högerpopulism, kategorier, tidiga insatser och positiv särbehandling, åtstramning, kontroll, brottsoffer i centrum, rasifiering, hot mot samhället och misstänkliggörande*.

Det fjärde steget i bearbetningsprocessen innefattar en granskning av de teman som har identifierats (Braun & Clarke 2006, s.91). Under denna process diskuterades samtliga teman och vi såg till att de identifierade teman var relevanta för de koderna som samlades. Vid detta skede diskuterades samtidigt hur de olika koderna och teman förhåller sig till varandra för att utgöra en grund för den kommande analysen (ibid).

Det sista steget i bearbetningsprocessen innefattar att presentera det bearbetade materialet i skrift där de utarbetade teman tydligt redogörs och försvaras med hjälp av koderna (Braun och Clarke 2006, s.93-94). Det bearbetade materialet analyserades sedan mot bakgrund av de valda teoretiska ramverken och tidigare forskning, detta med hjälp av citeringar från Tidöavtalet som gett oss underlag för de teman som har utarbetats (Braun och Clarke 2006 s.93-94; Bryman 2018, s.708). Ur det analyserade empiriska materialet har inte allt material som varit betydelsefullt kunnat presenteras. Därför har citat som varit relevanta och representativa för våra frågeställningar valts ut.

## 4.6 Forskningsetiska överväganden

När samhällsvetenskaplig forskning bedrivs finns det vissa krav att förhålla sig till för att säkerställa att forskningen innehåller hög kvalitet. Ett centralt krav i forskningen är att inneha ett etiskt förhållningssätt gentemot studien och de som är en del av den. Det handlar om att skydda de individer som deltar i forskningen mot kränkning och skada (Vetenskapsrådet 2002, s.5-6). För att skydda individer från kränkning och skada finns därför fyra grundläggande etiska principer att förhålla sig till i forskning; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

*Informationskravet* handlar om att informera deltagarna om vad studien syftar till att undersöka och att deltagarna har rätt att avbryta sin medverkan eftersom deltagandet är frivilligt (Bryman 2018, s.170). Denna princip gäller inte denna studie eftersom undersökningen syftar till att undersöka Tidöavtalet som är ett offentligt dokument. Det gör därmed att hänsyn till denna princip inte behöver beaktas. Liknande gäller *samtyckeskravet*. Samtyckeskravet innebär att ett samtycke från den som väljer att delta i undersökningen måste

finnas (Bryman 2018, s.170). Eftersom denna studie utgår från dokument som empiriskt material kan ibland samtycke för att inhämta dokument behövas om det inte utgör offentliga handlingar. Tidöavtalet är en offentlig handling och det krävs därför inte samtycke för att begära ut det.

*Konfidentialitetskravet* innebär att personlig information om de deltagare som är med i en studie ska behandlas aktsamt och inte spridas till obehöriga personer. Denna princip anses inte heller kunna appliceras i denna studie eftersom Tidöavtalet inte innehåller personliga uppgifter om individer som skulle kunna vara till hjälp för att identifiera en person. Slutligen innebär *nyttjandekravet* att information om deltagarna i en studie enbart ska användas i relation till forskning och ska efter studiens avslutning förstöras (Bryman 2018, s.171). I Tidöavtalet finns som tidigare nämnt inga personliga uppgifter kring deltagare vilket medför att denna princip inte blir tillämpbar. Det material som har bearbetats och analyserats i denna studie kommer emellertid att förstöras efter avslutat arbete.

## 4.7 Arbetsfördelning

Målet med studiens arbete har varit att ha utfört arbetet gemensamt i den mån det gått samt säkerställa en jämn arbetsfördelning mellan oss. Vissa av uppsatsens delar har skrivits gemensamt medan andra har behövts skrivas enskilt för att effektivisera arbetet. De delar som har skrivits gemensamt är syfte, frågeställningar och metod, samt resultatkapitlet och kapitlet om de avslutande orden. De delar som har delats upp mellan oss har varit inledning och problemformulering, tidigare forskning och teori. För att säkerställa att arbetet har skrivits på ett sammanhängande sätt har vi inför de delar vi har delat upp mellan oss haft en dialog kring vad delarna ska innehålla. Under tiden de uppdelade delarna har skrivits har vi haft en löpande kommunikation för att tillförsäkra att vi har en gemensam förståelse av vad som produceras. Utöver detta har vi både läst och varit delaktiga i bearbetning av de delar som har skrivits enskilt för att hjälpa varandra i skrivprocessen och har genom det fått en samsyn på materialet som har framställts. Vad gäller bearbetningen av materialet har båda enskilt läst igenom och gjort en initial kodning av materialet för att sedan tillsammans jämföra hur vi har kodat. Resterande steg i bearbetningsprocessen har utförts gemensamt och på det sätt som hänvisas i avsnitt 4.5.

## 5. Resultat och analys

I detta kapitel introduceras själva dokumentet där Tidöavtalet sätts i ett sammanhang. Vidare diskuteras hur Tidöavtalet ger uttryck för övergripande förändringar och uppfattningar i det politiska och sociala livet. Analysen utgår ifrån studiens frågeställningar: *Vilken människosyn utgör grunden för hur sociala problem förmedlas i Tidöavtalet?*, *Hur beskrivs gängkriminalitet och vilken betydelse får migration och integration i dessa beskrivningar?* och *Vilken betydelse får sociala dimensioner och vilken roll tilldelas socialt arbete i Tidöavtalet?*. Citaten som visas i analysen nedan har kursiveringar gjorda av författarna för att markera det som anses relevant i relation till analysen.

### 5.1 Tidöavtalet: ett svårläst dokument

*Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige (2022)* är en skriftlig överenskommelse mellan samarbetspartierna i regeringen; Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna samt Sverigedemokraterna som står utanför regeringen, men som har starkt inflytande i de frågor som berörs i dokumentet (Tidöavtalet 2022, s.2). Sverigedemokraterna blev det största partiet i högerblocket efter valet 2022 och har som en form av "gottgörelse" kompenserats med ett ökat sakpolitiskt inflytande mot bakgrund av att de blev det största partiet (Valmyndigheten 2023; Pakdemir 2022). Sverigedemokraterna har varit tongivande i utformningen av avtalet, huvudsakligen den del som berör migration och integration (Persson 2022). I dagsläget finns begränsad forskning om Tidöavtalet och därför kommer mycket av informationen om dokumentet från journalister och politiska kommentatorer som tar upp dokumentet i den offentliga debatten.

Tidöavtalet ger intryck av att inte ha karaktären av ett politiskt dokument. Dokumentet saknar definitioner av begrepp och de kategorier som används vilket försvårar förståelsen av innehållet. I Tidöavtalet finns dessutom inga reflektioner över betydelsen av de föreslagna åtgärdernas eventuella konsekvenser vilket ger uppfattning av att dokumentet inte framstår som genomarbetat och ger upphov till frågan om vad ett politiskt dokument egentligen är.

Avtalet offentliggjordes den 14 oktober 2022. I Tidöavtalet står att syftet med avtalet är att "[...]genomföra reformer som löser de stora samhällsproblem Sverige har på områden såsom bland annat kriminalitet, migration, integration, ekonomi, skola, hälso- och sjukvård, energi

och klimat” (Tidöavtalet 2022, s.2). Tidöavtalet har i nuvarande stund inte implementerats men förslagen som redovisas i dokumentet håller på att utredas. Vid deltagandet i seminarium anordnad av Förbundet för forskning i socialt arbete (FORSA), problematiserades Tidöavtalets påverkan på det sociala arbetet. Vid detta seminarium framhöll en jurist från akademikerförbundet SSR, som representerade socionomer, att utredningar utförs utifrån att förslagen ska implementeras, utredningens roll framstår då som betydelselös eftersom uppdraget utesluter ett ifrågasättande av de föreslagna åtgärderna.

Redan i rubriksättningen sätts tonen för dokumentets syfte och innehåll. Rubriken inger ett uttryck för att det är en samlande och stark kraft som är utformad för Sveriges skull och som en “räddning” för Sveriges alla problem. Tidöavtalet är dessutom också ett problematiskt dokument att förstå. Dokumentet är formulerat med grova och generella påståenden som gör att läsaren måste skapa sig en egen uppfattning om vad regeringen och Sverigedemokraterna menar. Tidöavtalet ger inte detaljerad information om vad åtgärderna egentligen betyder och vad konsekvenserna av dessa åtgärder innebär.

Vidare ska särskilda *ungdomsfängelser* inrättas som *Kriminalvården ska vara huvudman för. Ungdomsfängelser ska ersätta de särskilda ungdomshem som SiS ansvarar för idag* och där domar på sluten ungdomsvård normalt verkställs (Tidöavtalet 2022, s.21)

Detta förslag bygger inte på argument som förklarar varför ungdomsfängelser ska inrättas, inte heller varför staten ska vara ansvarig för detta samt vilka konsekvenser det ger för de ungdomar som drabbas. Eftersom Tidöavtalet inte ger en djupare förklaring av åtgärderna, dras läsaren in i detta utan att dokumentet anger premisserna för sina påståenden. De beskrivningar som finns i Tidöavtalet problematiseras inte och blir utan att man märker det en del av läsarens verklighetsuppfattning. Tidöavtalet återspeglar ett alldagligt språkbruk och gör det därmed svårare att distansera sig från innehållet. Att föreslå ungdomsfängelser är en omfattande åtgärd som inte följer med en djupare förklaring. En sådan åtgärd säger något mer än vad som egentligen skrivs, det citatet egentligen säger är att straffa ungdomar hårdare än vad som redan görs och ignorerar konsekvenserna för de drabbade och för förändringar i hur arbetet organiseras, vilka resurser som ska användas och vilka som kommer att ansvara för detta.

## *Kategorisering*

I Tidöavtalet finns en framträdande negativ människosyn och minskad tilltro till människor genom en kategorisering som tydligt skiljer mellan de som förtjänar stöd av samhället och de som inte gör det, vilket leder till att vissa individer och grupper misstänkliggörs. Det är som att gå tillbaka till 1900-talets början när fattiga delades upp mellan de som var "värdiga" hjälp och de som var "ovärdiga" hjälp. I Tidöavtalet pekas vissa grupper ut som avvikande gentemot de normer och värderingar som målats upp som typiskt "svenska". De normer och värderingar som målats upp inbegriper "svenskhet", där "svenskhet" står för det goda, utan att det finns en analys av vad som menas med detta i dokumentet. En minskad tilltro till en grupp som framstår som "mindre svensk" och därmed är representanter för "något annat" som inte hör till Sverige och som representerar avvikelse. Tidöavtalet saknar en analys av socioekonomiska orsaker till sociala problem (själva begreppet sociala problem finns inte med i dokumentet). Strukturella problem som speglar ojämlikhet nämns inte, till exempel boendesegregation, exkludering, arbetslöshet och fattigdom som, enligt samhällsvetenskaplig teori, utgör grundorsaker till människors utsatthet. I Tidöavtalet står det att regeringen och Sverigedemokraterna ska "lösa" problemen de anser hotar det svenska samhället mest, men de reformer som står beskrivna är "lösningar" som saknar ett socialt innehåll. Förslagen på "lösningarna" är genomgående repressiva med åtgärder och inskränkningar i form av att till exempel att utvisa de som begår brottsliga handlingar, de som saknar svenskt medborgarskap trots att de inte dömts för brott eller frånta möjligheten till ekonomiskt bistånd om svenskt medborgarskap inte finns etc.

Bristen på sociala dimensioner i Tidöavtalet speglas i det vokabulär som dominerar dokumentet. Begreppet "social" ersätts ofta av ordet "kriminal". Vid sökning av ordet "social" presenteras 37 träffar, men ingår mest i meningar som refererar till "socialtjänst" och "socialsekreterare" och inte i en kontext som handlar om att lyfta sociala dimensioner på samhällsproblem. Vid sökning av ordet "kriminal" visas 32 träffar och används i en kontext av att "lösa" de samhällsproblemen som identifierats i dokumentet genom att till exempel föreslå kriminalisering som en lösning på gängkriminalitet: "[...]kriminalisering av deltagande i, och samröre med, kriminella organisationer" (Tidöavtalet 2022, s.20). Exemplet visar att sociala dimensioner har försvunnit i förståelse av de samhällsproblemen som tas upp och att kriminalpolitiska mål går före och speglar en vändning där sociala problem definieras som kriminalitet och strategin för att lösa det blir repressiva åtgärder.

Tidöavtalet inbegriper förslag kring åtgärder inom de sju olika områdena som regeringen och Sverigedemokraterna lyfter som allvarliga problem i samhället. Förslagen är generella samt saknar argument och djupare reflektioner kring de konsekvenser de föreslagna åtgärderna kan få när de implementeras. Begrepp definieras inte, för att förstå Tidöavtalet och de förslag som redovisas måste dokumentet därför sättas i ett större sammanhang. Kriminalitet får en framträdande plats och gängkriminalitet upptar en stor plats i dokumentet.

### 5.1.1 Den förmedlade människosynen i Tidöavtalet

#### *Nyliberalism och högerpopulism som tidsanda*

Den nyliberala ideologin kännetecknas av en marknadsdriven modell och statens tillbakadragande i välfärden. Wacquant (2009, s.58-60) menar att den nyliberala ideologin representerar ett paradigmskifte i det ekonomiska och politiska samhällslivet. I alla dessa sfärer ska marknaden vara den styrande kraften. Ekonomin regleras av marknaden, politik ska grundas på en styrning som ska fokusera på att underlätta för marknadskrafter att agera, i samhällslivet finns ett fokus på individuellt ansvar. Sedan 1990-talet har tillbakadragandet av välfärdsstaten och ett mycket starkt fokus på kontroll och övervakning blivit tydligare som en del av denna utveckling. Tidöavtalet speglar tydligt denna utveckling - det individuella ansvaret står i fokus. Högerpopulism återfinns också i Tidöavtalet då det finns en tydlig etnonationalistisk, alarmistisk och moralistisk retorik.

Idén om att individer ska ta mer ansvar och att staten ska ansvara mindre för välfärden syns genom hela Tidöavtalet. Individuellt ansvar tillämpas mest i frågor som rör migration och integration där personer med migrantbakgrund ska ta ansvar för deras integration i det svenska samhället, underförstått menar regeringen och Sverigedemokraterna att de inte tar ansvar (Tidöavtalet 2022, s.29). Det ska bland annat införas hårdare "beviskrav" och en "skyldighet att styrka sin ansökan och identitet[...]" (Tidöavtalet 2022, s.34). Att införa en kravbaserad integrationspolitik med en ökad bevisbörda säger emellertid något mer om Tidöavtalet och vad som vill åstadkommas med en sådan politik. Det ger uttryck, i relation till migration, att försvåra den sökandes sociala rättigheter att bli en del av det svenska samhället. Det är ett stigmatiserande av personer som har invandrarbakgrund och ett sätt att förvandla dem till främlingar. Det individuella ansvaret för migration och integration innebär ett tillbakadragande av ett gemensamt ansvar, samtidigt som de invandrare som etableras i Sverige måste genomgå en "kvalificeringsprocess" för att få bli mer "svenska". Att vara

invandrare innebär, i Tidöavtalet, att man är mindre värd. En tydlig gräns skapas mellan kategorin "svenskar" och "icke-svenskar" som rangordnas i en hierarki av värda och mindre värda. Detta ger uttryck för en moralistisk retorik där invandrare beskrivs som annorlunda, denna olikhet framstår som negativ och därför ska migration till Sverige begränsas. Att införa beviskrav och villkora vem som ska kunna bli en del av det svenska samhället är en form av övervakning och kontroll.

Individuellt ansvar och högerpopulistiska värderingar genomsyrar Tidöavtalet. I avsnittet om hur tillväxten och hushållsekonomin ska regleras, skrivs att syftet med reformen inom detta område är att öka arbetsutbudet genom att sätta krav på individer som inte tar del av lönearbete.

*En central princip för det svenska välfärdssamhället är att alla som kan står till arbetsmarknadens förfogande och anstränger sig för att få ett jobb och blir självförsörjande. En grundläggande förutsättning är att arbete och ansträngning alltid lönar sig. Bidragssystemen ska inte vara utformade så att de låser in människor i bidragsberoende och försämrar kompetensförsörjningen (Tidöavtalet 2022, s.55).*

Regeringens formuleringar ger uttryck för arbetsskyldighet, "workfare" (Wacquant 2009, s.43). Det innebär att ekonomiskt utsatta är tvungna att arbeta för att få ta del av statens välfärdsförmåner i form av ekonomiskt bistånd. Det är en tydlig kategorisering och misstänkliggörande av ekonomiskt utsatta människor i Tidöavtalet. Ekonomiskt utsatta och personer med utländsk bakgrund löper större risk att drabbas eftersom politiken i Tidöavtalet inte utgår ifrån att hjälpa dessa grupper utan syftar till att kontrollera och straffa (Dahlstedt och Neergard 2019, s.124-125). Det innebär vidare att personer med utländsk bakgrund som har en funktionsvariation kommer drabbas extra hårt av det individuella ansvaret eftersom det nästan är omöjligt för dessa personer att integrera sig och bli en del av arbetsmarknaden om de inte har möjlighet till sociala förmåner.

### *Kategorier och skapande av olikhet*

Nyliberalism och högerpopulism har medfört att en negativ syn gentemot grupper som utpekats i Tidöavtalet har utvecklats.

Ett nationellt tiggeriförbud ska utredas. I utredningens uppdrag ska ingå att pröva för- och nackdelar med ett system med möjlighet till kommunala tiggeriförbud jämfört



med ett nationellt förbud. *Utredningen ska, oavsett ställningstagande, lägga fram ett författningsförslag som innebär tiggeriförbud i Sverige. (Tidöavtalet 2022, s.27)*

Citatet ovan visar på hur regeringen identifierat människor som tigger som "problematiska". Regeringen straffar dem genom att förbjuda tiggeri. Tiggeri framstår som ett brott och inte som en konsekvens av misär och utanförskap. En koppling till det Wacquant (2009, s.58-60) uppmärksammade på 1990-talet kan göras, där fattigdom målades upp som skadligt för samhället genom att det kriminaliserades. Tidöavtalets utpekning av vissa grupper fungerar som ett kommunikativt verktyg där kategoriseringen i samband med straffet kommunicerar samhällets hierarkier och högerpopulistiska värderingar (Wacquant 2009, s.14, 108-109). Det statliga tillbakadragandet och det ökade individuella ansvaret har resulterat i att den välfärdsstat som kännetecknades av solidaritet och kollektivism hamnat i skuggan (Dahlstedt och Neergard 2019, s.124-125). I ett samhälle där staten tar ansvar i frågor som rör välfärden har individen fått mer stöd och förståelse (Sarup 2002, s.42-43). Tham (2022, s.144) beskriver att i ett individualiserat samhälle, eftersträvas skillnaderna i mänskligt beteende inte längre att förstås som det skulle gjorts i ett samhälle som bygger på gemenskap. Fattiga och generellt behövande människor, som i detta fallet människor som tigger, stämplas som avvikande.

I samband med den kategorisering där individer delas upp i "vi och dem"-grupper, följer idén om att de som utpekats som avvikande med hjälp av repressiva och straffande metoder ska hållas utanför samhället (Wacquant 2009, s.12; Tham 2022, s.144). Wacquant menar att detta förklarar utökningen av fängelseanläggningar. Idén om att hålla det som anses utgöra ett hot utanför samhället upprepas flera gånger i Tidöavtalet. I Tidöavtalet uttrycker detta sig genom en efterfråga på fler fängelseanläggningar, krav på straffåtgärder och ett fokus på återvandring (Tidöavtalet 2022, s.23, 25, 41).

En utredning tillsätts kring hur *återvandring kraftigt kan stimuleras* och med andra medel öka när det gäller personer som är bosatta i Sverige och som har anknytning till ett annat land och som vill återvändra. *Det gäller särskilt personer som inte integrerats i det svenska samhället i termer av egenförsörjning, språk eller andra kulturella faktorer* (Tidöavtalet 2022, s.41).

I detta citat, tillkopplas individer med migrantbakgrund med egenskaper som anses negativa såsom brist på egenförsörjning och kulturell anpassning. Att det i Tidöavtalet föreslås en

“kraftig” stimulering av återinvandring illustrerar en vändning till en ytterligare förändring i migrationspolitiken.

Att skriva att nya fängelser behöver byggas gör att det framstår som att det inte finns tillräckligt med platser och har resulterat i att återinvandring är den lämpligaste åtgärden för att effektivt bemöta detta problem. Förslaget illustrerar ett sätt att “lösa” problemet utan att behöva ta itu med de strukturella problemen som finns i Sverige, de sociala åtgärderna försvinner från den politiska agendan.

#### *Tidiga insatser och positiv särbehandling*

I direktivet om migration och integration skriver regeringen och Sverigedemokraterna hur en åtstramning av integrationspolitiken ska utformas och vilka kriterier som ska prioriteras i urvalsprocessen. Förslag ges om tidiga insatser och emellanåt positiv särbehandling för vissa utsatta grupper såsom kvinnor och HBTQ-personer (Tidöavtalet 2022, s.35):

Sverige ska, likt flera andra länder, ställa krav till FN-organet UNHCR i vilket underlag kvotflyktingarna ska väljas från. *Urvalet ska utgå från kriterier som ger en välgrundad prognos för god integration i det svenska samhället och i förhållande till svenska värderingar. Inom den ramen ska kvinnor och flickor samt utsatta grupper som HBTQ-personer prioriteras* (Tidöavtalet 2022, s.35).

I detta förslag ska kvinnor och HBTQ-personer prioriteras i frågan om urval av kvotflyktingar vilket visar en positiv särbehandling som går emot ett mönster av uppdelning av människor i negativ anda. Här tar regeringen och Sverigedemokraterna istället hänsyn till vissa mycket specifika former av utsatthet. Citatet innehåller emellertid motsägelsefulla uttryck. I citatet pekas utsatta grupper ut som en prioritering i urvalsprocessen samtidigt som de bortser ifrån att kvotflyktingar, särskilt fattiga kvotflyktingar, är utsatta. Dessutom menar regeringen och Sverigedemokraterna att det finns individer i denna grupp som är lättare än andra att integrera i samhället. Det sker återigen en ytterligare negativ uppdelning där individer rangordnas utefter vilka egenskaper som anses vara enklare att matcha med det som uppfattas som svensk kultur. Det kan ge upphov till en minskad rättssäkerhet i urvalsprocessen då vad som räknas som goda integrationsmöjligheter och svenska värderingar inte är fastställda utan görs utifrån fördomsfulla värderingar. Tidiga insatser och positiv särbehandling som ger uttryck för en mer rehabiliterande politik är enligt Tham förväntat i en svensk kontext (Tham 2022, s.145). Tham beskriver att Wacquants redogörelse av nyliberalismen i USA inte kan appliceras på till

exempel Sverige. Sverige likt andra nordiska länder går i trenden om en ökad nyliberalistisk ideologi och en straffande vändning men att den inte är i närheten av hur den tar sig uttryck i USA på grund av att tidiga åtgärder och positiv särbehandling fortfarande är framträdande i Sveriges välfärdspolitik (Tham 2022, s.145).

Utifrån den analys som genomförts ovan kan Tidöavtalet sägas spegla framväxten av högerpopulismen och nyliberalismen och härmed en helt annan syn på sociala problem. En negativ syn mot de som befinner sig i en utsatt situation förmedlas. Tidöavtalet kan tolkas som ett direkt angrepp mot de som lever i misär. Stigmatiseringen och kriminaliseringen ger upphov till främlingsfientlighet samt ett misstänkliggörande mot de grupper som pekas ut. Tidöavtalet utgår och förstärker uppdelningen av "vi" och "dem" där "vi" står för det svenska och det som accepteras och "de" för det som anses som "icke-svenskt" och icke-acceptabelt, ett hot mot det svenska samhället. Straffande metoder framstår som enda lösning. Tidöavtalet är ett direkt uttryck för ett paradigmskifte, sociala dimensioner i analysen eller beskrivningen får ingen betydelse (och ingen plats) i de strategier som föreslås.

## 5.2 Kriminalitet

Tidöavtalet ger ett generellt uttryck för en åtstramning av kriminalpolitiken i form av skärpta straff. Tham (2022, s.143-145) beskriver att jämlikhetskulturen i Sverige är en orsak till den mildare straffpolitik som varit dominerande i Sverige, men menar att ojämlikheten har ökat de senaste 40 åren och detta har förändrat den svenska kriminalpolitiken.

En ny påföljd, *förvaringsdom*, ska införas. Livstidsstraff ska fortsätta gälla för allvarliga brott. Förvaringsdom ska kunna utdömas *för personer som utgör en samhällsfara* genom exempelvis *hög risk för återfall i allvarlig brottslighet* (Tidöavtalet 2022, s.24).

Förslaget om förvaringsdom innebär att en person berövas sin frihet på obestämd tid. Den straffande vändningen sätter fokus på just straff (Tham 2022, s.146). Den ökade rädslan och osäkerheten som sprids i sociala medier används eller snarare utnyttjas för att kräva en skärpt kriminalpolitik (Tham 2022, s.148). Genomgående i Tidöavtalet är detta fokus på straff. De som döms beskrivs som en fara för samhället eftersom de anses ha benägenhet att återfalla i kriminalitet. Individer kan straffas för vad de riskerar att göra om de släpps ut från fängelset och inte för vad de faktiskt har gjort.

Straffskärpningar har varit en del av den straffande vändningen som har varit på den politiska agendan sedan en lång tid tillbaka, men det Tidöavtalet konkretiserar är den straffande vändningen. Under 1970-talet fokuserade kriminalpolitiken på rehabiliterande åtgärder som ett sätt att få bukt på kriminaliteten. Kriminalitet sågs som ett problem som skulle åtgärdas med hjälp av sociala insatser, ett tankesätt som helt omvandlats till repressiva åtgärder i Tidöavtalet. Kriminalitet har gått från att vara ett socialt problem till att bli ett problem där sociala dimensioner inte längre ens tas upp.

### 5.2.1 Gängkriminalitet i Tidöavtalet

#### *Misstänkliggörande, rasifiering och hot mot samhället*

Gängkriminalitet får en framträdande roll i Tidöavtalet, det beskrivs som ett av de viktigaste samhällsproblemen att lösa. Gängkriminella beskrivs som en homogen grupp vars egenskaper betraktas som icke-önskvärda och främmande för det svenska samhället. Det görs en direktkoppling mellan gängkriminella och personer med utländsk bakgrund vilket leder till att personer med utländsk bakgrund anses som potentiellt farliga, ett misstänkliggörande som inte problematiserar vad som blir en vag och samtidigt mycket laddad beskrivning.

Det bör vidare *kartläggas* hur många *utländska medborgare* som är aktiva *gängkriminella* (Tidöavtalet 2022, s.20)

I Tidöavtalet läggs stor vikt vid de brott som utförs av personer med migrantbakgrund. Tidöavtalet ger uttryck för en negativ inställning till invandring och personer med utländsk bakgrund och visas i förslaget att utländska medborgare ska bli fokus för kartläggningar. Wacquant och senare Tham menar att den ökade ojämlikheten skapar socialt avstånd, att människor inte kan förstå varandras livssituationer och kan därför enklare tillskriva varandra negativa egenskaper (Tham 2022, s.144). I Tidöavtalet speglas detta i form av rasifiering som regeringen och Sverigedemokraterna bidrar till när de fokuserar på gängkriminella som personer med utländsk bakgrund. I Tidöavtalet framstår inte kriminalitet som det stora problemet, utan i grunden ett problem baserat på nationalitet och "icke-svenska" värderingar. Idén om kriminalitet används som en täckmantel i Tidöavtalet för etnonationalismen och motståndet mot invandring, något som kännetecknar högerpopulismen (Tham 2022, s.154-155).

Kopplingen som görs i Tidöavtalet mellan personer med migrantbakgrund och gängkriminalitet gör att gängkriminalitet ses som ett importerat problem och ett hot mot det svenska samhället.

*Utvisa fler gängkriminella. En möjlighet att kunna utvisa gängkriminella som saknar svenskt medborgarskap utan att de dömts för brott (Tidöavtalet 2022, s.19)*

Att personer med migrantbakgrund förknippas med gängkriminalitet gör att gängkriminalitet framställs som ett problem som inte har sina rötter i socioekonomiska ojämlikheter (Dahlstedt & Neergaard 2019, s.123-124). I citatet skriver regeringen och Sverigedemokraterna att det ska finnas möjlighet att "utvisa gängkriminella som saknar svenskt medborgarskap utan att de dömts för brott". Att utvisa utan att de dömts för brott visar på att regeringen och Sverigedemokraterna lägger vikt vid risken som de anser att denna grupp medför, inte vad individerna faktiskt har gjort och varför. På detta sätt misstänkliggörs en person som har en icke-europeisk bakgrund. Utvisning föreslås utifrån att deras utländska bakgrund problematiseras och inte för en kriminell handling. Misstänkliggörande blir konkreta handlingar som legitimerar polisiära ingrepp.

Inför ett system med tidsbegränsade *visitationszoner* för att söka efter illegala vapen och sprängmedel (Tidöavtalet 2022, s.20).

Att upprätta visitationszoner är problematiskt och ger upphov till frågan om vilka det är som ska visiteras. Vilka ska bli de visitationszoner som man vill inrätta? Är det utsatta eller icke-utsatta bostadsområden? Tidöavtalets sammankoppling av migranter och gängkriminalitet gör det sannolikt att visitationszonerna kommer att upprättas i utsatta bostadsområden (Dahlstedt och Neergaard 2019, s.127-129). Individer i dessa områden kommer att rasprofileras utifrån deras fysiska egenskaper. Att föreslå en implementering av visitationszoner i dessa områden kommer att öka segregationen och stigmatiseringen av de som bor där, vad som avgör vem som blir föremål för visitation är fysiska attribut som till exempel hudfärg.

Gängkriminalitet förklaras inte som ett socialt problem som kan förebyggas med hjälp av vissa sociala åtgärder. Det saknas sociala dimensioner i förklaringen av vad gängkriminalitet är och hur det ska hanteras. Socialt arbete får ingen roll i arbetet med individer som begår brott, de betraktas som icke-föränderliga i Tidöavtalet. Gängkriminalitet förklaras vara ett problem som inte kan förebyggas utan anses vara ett problem som man endast kan få bukt på

genom repressiva åtgärder. Detta visar på att regeringen och Sverigedemokraterna saknar ett socialt perspektiv i förståelse av kriminalitet och dess orsaker.

### *Åtstramning, kontroll och brottsoffer i centrum*

Åtgärderna gällande gängkriminalitet i Tidöavtalet är straffskärpning, förslag om en utökning av fängelsesystemet, skärpta straff för flera brott samt en ökad åtstramning och kontroll i allmänhet.

*Dubbla straff för gängkriminella (Tidöavtalet 2022, s.20).*

*Skärpa straffen kraftigt för gängkriminella (Tidöavtalet 2022, s.20).*

Tidöavtalet ger ett generellt uttryck för åtstramning av kriminalpolitiken i form av märkbart skärpta straff. Straffskärpningen fungerar som en reglerande åtgärd i bemötandet av sociala problem som gängkriminalitet. Med högerpopulism som bakgrund blir straffskärpningar ett sätt att hålla undan det som inte anses vara en del av svenska värden. Gängkriminalitet målas upp som ett "importerat" problem som inte utgör en del av svenska värden i Tidöavtalet (Tham 2022, s.156). Kopplingen som görs i Tidöavtalet mellan gängkriminalitet och personer med utländsk bakgrund innebär att dessa personer är den målgrupp som blir offer för dessa straffskärpningar och den kontroll och bestraffning som följer. Att personer med utländsk bakgrund blir offer för straffskärpningarna som föreslås illustrerar den ojämlikhet som finns mellan grupper i det svenska samhället som Tham (2022, s.143-145) menar ökat de senaste 40 åren. Samtidigt, visar det på att jämlikhetstanken inte prioriteras i kriminalpolitikens utformning i Tidöavtalet, vilket speglar den förändrade kriminalpolitiken.

Tidöavtalet fokuserar på sociala frågor, men ökad kontroll och införandet av repressiva metoder förskjuter eller helt enkelt tar bort de sociala dimensioner där socialt arbete ska förändra sitt innehåll.

*Socionomutbildningen reformeras för att göra kriminalitet bland ungdomar till ett obligatoriskt utbildningsmoment. Möjlighet till specialisering på ungdomsbrott införs i utbildningen (Tidöavtalet 2022, s.27)*

Citatet ovan visar på en ökad kontroll. Genom specialisering av socionomer ges möjligheter till expertkunskaper inom området samtidigt som socionomer bjuds in till att vara en del av kontrollsamhället. Reformeringen av socionomutbildningen och socionomers inbjudan till att

vara en del av kontrollsamhället speglar att den straffande vändningen genomsyrar olika delar av samhället samtidigt som det visar på att det sker en övergång från socialpolitik till kriminalpolitik i sättet som kriminalitet hanteras. Sådana åtgärder kan ifrågasättas eftersom gängkriminalitet i Tidöavtalet målas upp som ett samhällsproblem som är mer "akut" i jämförelse med andra samhällsproblem. Fattigdom, i synnerhet barnfattigdom, är ett socialt problem som är mer utbrett än kriminalitet och får inte något större utrymme i Tidöavtalet. Gängkriminalitet anses vara ett främmande problem som inte tillhandahåller svenska värderingar och därför ett akut problem som hotar nationen. Utifrån att gängkriminalitet illustreras vara ett främmande problem ges förslag på utvisning som är ett enkelt alternativ för att lösa gängkriminalitet som ett socialt problem. I jämförelse visas fattigdom i Tidöavtalet inte vara ett problem som anses lika brådskande eller främmande för Sverige vilket kan förklara varför det inte prioriteras i dokumentet. Tham (2022, s.136) redogör för att brottsligheten i vissa fall i Sverige faktiskt har minskat. Vidare menar Tham (2022, s.150-152) att media kan vara en orsak till utvecklingen i kriminalpolitiken och dess åtstramning. Politiker använder till exempel åsikter från medborgare som i sin tur påverkats av opinionsbildare när de vill understryka att kriminaliteten har blivit utbredd och att straffen måste skärpas, när statistik istället visar att medborgare inte menar detta. Reformeringen av socionomutbildningen speglar inte den verklighet som är i samhället.

*LVU och anknytande regler i socialtjänstlagen ska utredas i syfte att skapa utökade möjligheter att omhänderta barn som på grund av omständigheter i hemmet är i nära kontakt med organiserad brottslighet eller annan kriminell verksamhet. Åklagare ska kunna ansöka och fatta beslut om omedelbart omhändertagande enligt lagen om vård av unga (LVU) (Tidöavtalet 2022, s.22).*

För att förebygga att allt fler unga blir en del av den kriminella verksamheten föreslår regeringen och Sverigedemokraterna att omhänderta barn oftare och en förskjutning av ansvaret till åklagare gällande beslut om LVU. Genom denna ansvarsförskjutning och omhändertagandet av fler barn upplevs LVU bli en strafflagstiftning istället för en skyddslagstiftning. När det ges förslag till att fler barn ska omhändertas och att åklagare ska ta ansvaret över beslutet om LVU, suddas gränserna ut mellan vad som är socialarbetares mål och vad som är målet för de som arbetar med att utdöma straff, samtidigt som socialt arbete förlorar sitt egenvärde och uppdrag.

Tidöavtalet ignorerar de sociala dimensioner som utgör grunden för det sociala arbetets uppdrag. Hittills har socionomer och poliser haft helt olika perspektiv i sitt arbete. För polisen handlar det om att skydda samhället från brottslighet, medan socialarbetare arbetar för att förebygga och behandla sociala problem. Det är därför vi menar att socialpolitiken, av regeringen och Sverigedemokraterna, sätts i skuggan av kriminalpolitiken.

Åtgärderna som föreslås i Tidöavtalet gällande gängkriminalitet innefattar också ett större fokus på brottsoffret:

Reglerna om permission ses över. *Bland annat bör permission som huvudregel aldrig ges till aktiva gängkriminella.* Regler om ett större hänsynstagande till brottsoffret ska införas [...] (Tidöavtalet 2022, s.25)

Citaten ovan illustrerar regeringen och Sverigedemokraternas intentioner om att brottsoffer ska bli prioriterade i kriminalpolitiken. Det paradigmskifte som skett från rehabiliterande till straffande metoder har delvis orsakats av fokus på brottsoffret i centrum och det individansvar som tillskrivs personer som begår brott (Demker & Duus-Otterström 2009, s.288-289). Förslaget om ökad rättvisa för brottsoffer i Tidöavtalet är ett sätt för regeringen och Sverigedemokraterna att kommunicera ut förväntningarna på hur individer i det svenska samhället ska föra sig (Wacquant 2009, s.108-109). Wacquant menar att det genom detta sätt förmedlas vilka grupper och egenskaper som anses avvikande respektive accepterade i samhället.

De åtgärder som föreslås fokuserar på straffskärpning i form av hårdare och längre straff, kontroll i straffande syfte visas inte bara i straffrättsliga förslag utan även i förslag som berör sociallagstiftning genom att socialt arbete ska innehålla åtgärder som är straffande och inte förebyggande. De kriminalpolitiska åtgärderna legitimeras av den kontrollkultur som har skapats efter att samhället blivit känsligare för brottsligheten.

## 5.3 Migration och integration

### *Kontroll och misstänkliggörande*

I Tidöavtalet föreslås en rad reformer i direktivet för migration och integration där regeringen och Sverigedemokraterna ämnar att "Skapa ett paradigmskifte i synen på asylmottagande[...]" (Tidöavtalet 2022, s.29), genom en restriktiv migrationspolitik där Sverige inte ska förhålla



sig till EU:s asylpolitiska direktiv och andra juridiskt bindande avtal. Reformerna syftar till att införa krav på asylsökanden som diskuterar migrantens "eget ansvar" (Tidöavtalet 2022, s.29).

Övervakning och kontroll är centralt i Tidöavtalet och speglar den nyliberala tidsandan. Tidöavtalet förmedlar ett innehåll om en stat som fokuserar på kontroll, övervakning och misstänkliggörande av migranter. En folkräkning föreslås, samordningsnummer (identitetsnummer), för att kontrollera vilka människor som har rätt att befinna sig i Sverige (Tidöavtalet 2022, s.41). Vad gäller kontroll av individer som kommer in i landet föreslås att:

Polismyndigheten ska uppdras att genomföra *inre gränskontroller i högre grad* där sådana gränskontroller bedöms ha effekt på *irreguljär migration* och *gränsöverskridande brottslighet* (Tidöavtalet, s.31).

"Irreguljär migration" och "gränsöverskridande brottslighet" framstår som sammankopplade, asylsökande och kriminella ingår som en del av samma bild.

Utreda och föreslå författningsändringar som innebär att *biometriska uppgifter som DNA-uppgifter* om tredjelandsmedborgare som ansöker om uppehållstillstånd i Sverige *i högre utsträckning än i dag ska samlas in och sparas i sökbara register* (Tidöavtalet 2022, s.31).

Mer specialiserade åtgärder visar en ökning av kontroll och övervakning i användandet av "biometriska uppgifter". Rasifiering av individer med utländsk bakgrund görs eftersom förslaget enbart riktas mot tredjelandsmedborgare. Att åtgärden riktar sig till tredjelandsmedborgare visar att regeringen och Sverigedemokraterna är villiga att inskränka individens integritet och rättigheter för att övervaka dessa personer med syfte att minimera riskerna som regeringen och Sverigedemokraterna anser tredjelandsmedborgare medför. Frågan råder samtidigt hur individer med utländsk bakgrund kommer att identifieras i syfte att kunna fastställa vilka personer som, enligt regeringen och Sverigedemokraterna, befinner sig "illegalt" inom Sveriges gränser. Fysiska egenskaper kommer att avgöra vilka som pekas ut. När uppgifter om tredjelandsmedborgare samlas in kommer troligen polisen att rikta mer uppmärksamhet och misstänkliggöra personer som inte motsvarar bilden av vad som uppfattas som "svensk".

Kontrollen och övervakningen kommer att påverka behandlingen av de som är mest utsatta i samhället. Som citatet ovan visar, löper utsatta grupper med migrantbakgrund störst risk att drabbas av dessa åtgärder (Dahlstedt & Neergard 2019, s.126-128). På så sätt kan det samtidigt konstateras att den politik som Tidöavtalet ger uttryck för skapar, upprätthåller och stärker sociala ojämlikheter genom den befästning av ojämlikheter som sker när kontroll och övervakning drabbar de mest utsatta. Fokus på säkerhet och de kontrollerande åtgärderna minskar inte antalet personer som migrerar eller gör ett försök att migrera till Sverige men det ökar däremot fördomarna mot denna grupp. På så sätt avhumaniseras denna grupp och deras identitet inskränks i Tidöavtalet vilket medför att migranter uppfattas som ett hot för landets säkerhet.

Etnonationalism, alarmism och moralism som kännetecknande faktorer av högerpopulismen genomsyrar de olika förslagen i Tidöavtalet.

Analysera de rättsliga möjligheterna att *utvisa utlänningar på grund av bristandeandel* utifrån svensk grundlag, EU-rätten, Europakonventionen, och andra folkrättsliga åtaganden (Tidöavtalet 2022, s.38).

*Bristandeandel* innebär att en individs levnadssätt avviker från den rådande normen i samhället. Förslaget om bristandeandel är ett vagt och mycket generellt uttryck, det kan innebära att man inte följer regler, att man avviker, att man begår brott eller/och missbrukar och att allt detta kan utgöra en grund för utvisning. Genom att ta med detta begrepp tar regeringen och Sverigedemokraterna tillbaka ett gammalt ord och förmedlar samtidigt ett budskap som är starkt. Idén om att bristandeandel inte är en del av det som anses "svenskt" innebär att staten fråntar sig ansvaret för personer med utländsk bakgrund som avviker eller inte betraktas som svenskar. "Lösningen" blir istället att utvisa. Tidöavtalets etnonationalism och den bristande hänsynen till sociala dimensioner innebär en strängare kriminal- och migrationspolitik där straff alltid är huvudåtgärd (Tham 2022, s. 156-157).

Utreda och föreslå *ytterligare skärpta kunskaper om Sveriges samhälle och kultur* för att komma i fråga för *svenskt medborgarskap* (Tidöavtalet 2022, s.38)

Utreda och föreslå *skärpta krav på hederligandel* som ett krav för medborgarskap (Tidöavtalet 2022, s.38)

“Skärpta kunskaper om Sveriges samhälle och kultur” och “hederlig vandel” är förslag som kan liknas vid en grindvakt som begränsar personers åtkomst till det svenska samhället beroende på vilka värderingar den personen erhåller och om de är i linje med det som anses vara “svenskt”. Utifrån ett moralistiskt perspektiv anses anledning till att inte kunna integreras i det svenska samhället inte orsakas av strukturella faktorer utan av individuella brister (Tham 2022, s.163-164).

Ta fram förslag som innebär att medborgarskap ska kunna *återkallas* för den med dubbla medborgarskap som begått *systemhotande brottslighet* (Tidöavtalet 2022, s.39).

Att återkalla medborgarskapen är ett hot som skapar otrygghet och osäkerhet för de som ska integreras. Att utvisning föreslås som en åtgärd i Tidöavtalet visar på återigen att kriminalitet och “*systemhotande brottslighet*” inte kopplas till orsaker som uppstått i Sverige (Tham 2022, s.157-158). Att “icke-svenska” värderingar målas upp vara orsakerna till sociala problem istället för socioekonomiska orsaker innebär att högerpopulismen och de partier som erhåller den ideologin kan få det lättare att implementera en främlingsfientlig politik.

Tidöavtalet ger uttryck för alarmism där migrantbakgrund och kriminalitet kopplas samman genom att måla upp migranter som ett hot mot samhällets säkerhet. Oro och rädsla utnyttjas och förstärks genom att alarmism som tar stor plats i Tidöavtalet (Tham 2022, s.158-159).

Åtgärderna som föreslås kunna “lösa” migration- och integrationsproblemen visar ett fokus på fler kontrollåtgärder av asylsökande, misstänkliggörande som ska leda till utvisning och strängare krav på medborgarskap. Förslagen riktar in sig på att begränsa asylsökandes möjligheter till att bli en del av samhället, få av åtgärderna föreslår integration trots att kapitlet i Tidöavtalet benämns som integration. Åtgärderna riskerar att misstänkliggöra gruppen asylsökande och icke-svenska medborgare och riskerar därför också att reproducera den sociala ojämlikhet och det sociala avståndet som ojämlikheten ger upphov till.

## 6. Avslutande ord

### 6.1 Studiens sammanfattande slutsatser

Syftet med denna uppsats var att undersöka vilka uppfattningar om sociala problem som förmedlas i Tidöavtalet med specifikt fokus på gängkriminalitet. Våra frågeställningar fokuserade på hur dessa uppfattningar speglar en människosyn som delar upp befolkningen mellan de som framstår som mer "värda" och de som inte anses vara en del av denna gemenskap, samt vilken betydelse sociala dimensioner får i dokumentet och vilken roll som tilldelas socialt arbete. I Tidöavtalet görs starka och problematiska kopplingar mellan migration och gängkriminalitet. Kopplingar som speglar en generell omvandling i kriminalpolitiken från rehabilitering till repressiva och straffande åtgärder. Tidöavtalet framställer gängkriminalitet som ett problem direkt kopplat till invandring och personer med migrantbakgrund. Gängkriminalitet framstår som ett individuellt och kulturellt problem istället för ett samhällsproblem vilket legitimerar den åtstramning, kontroll och misstänkliggörande som riktas mot personer med utländsk bakgrund. Tidöavtalet reproducerar, vidmakthåller och stärker diskrimineringen och ojämlikheten av de som redan är utsatta. Utpekande och misstänkliggörande av migranter används även för att legitimera interna kontroller av migranter (genom biometriska uppgifter och visitationer) och för att legitimera en ännu mer restriktiv migrationspolitik.

Tidöavtalet speglar en generell utveckling där sociala dimensioner försvinner i den nya förståelsen av samhället, sociala dimensioner saknas helt i Tidöavtalets beskrivning av läget i Sverige. Tidöavtalet riktar alla åtgärder till att straffa. Hårdare straff har inte bara föreslagits för att angripa gängkriminaliteten, utan också för att lösa migrations- och integrationsfrågorna. Frågor som i synnerhet rört kriminalitet, migration och integration diskuterades tidigare i socialpolitiska sammanhang, men har nu hamnat i en kontext av kriminalpolitiska diskussioner. Få, om inte någon åtgärd alls, har diskuterats utifrån ett socialt perspektiv i Tidöavtalet.

Detta får konsekvenser för socialt arbete som i dokumentet endast behandlas som en underordnad aktivitet som ska anpassa sig till de nya direktiven, till exempel förslaget om att omhänderta barn fungerar som stöd till det nya sättet att angripa sociala problem. Socialarbetares arbete ifrågasätts när ansvar för till exempel omhändertaganden av barn

tilldelas åklagare som inte besitter samma kunskap om barn som en socialarbetare gör. Detta minskar både yrkets värde och position i det svenska välfärdssystemet. Tidöavtalet antyder att socialarbetare inte sköter sina jobb på rätt sätt eller inte gör tillräckligt, samtidigt som socialarbetares kunskaper som faktiskt utvecklats över decennier nedvärderas. Frågan som råder när Tidöavtalet implementeras är vad socialarbetares roll blir. Tidöavtalets förslag leder till allvarliga konsekvenser för socialt arbete, det blir kontrollerande funktioner istället för sociala åtgärder. Utan sociala dimensioner i de föreslagna åtgärderna tas ingen hänsyn till konsekvenserna för de individer som kommer drabbas hårdast av avtalet. Avsaknaden av sociala dimensioner innebär att det saknas insikt om att det är samhällsliga strukturer som ligger till grund för sociala problem, och inte individuella.

## 6.2 Vidare forskning

Studien har visat på upptäckter i Tidöavtalet som visar på en generell negativ människosyn, som gör sig tydlig i framförallt kopplingen mellan gängkriminalitet och migration, men också på den skärpta kriminalpolitiken som gått från rehabiliterande till straffande. Studien har också visat på en avsaknad av sociala perspektiv och ett ifrågasättande av socialarbetares arbete. Detta har väckt funderingar kring hur Tidöavtalet kan komma att påverka socialtjänstens arbete när de beskrivna åtgärderna implementeras, det gäller både socialtjänstens arbete med människor generellt men framförallt arbetet med unga och vuxna i kriminalitet. Det hade därför varit av relevans att undersöka hur Tidöavtalets förmedlade uppfattningar om hur gängkriminalitet som socialt problem kommer att färga och påverka socialtjänstens agerande i dessa frågor. Genom en sådan undersökning hade en ökad kunskap kunnat fås om dels hur politiska skiftningar påverkar socialtjänstens arbete i stort, dels hur politiken påverkar den enskilde socialarbetarens handlingsutrymme i dessa frågor.

## 7. Referensförteckning

Alsioufi, Rafat & Sirwan Mansouri (2023) *Tidöavtalet: En nyckel till samhällsförändring eller skapa avstånd?: En diskursanalys av Tidöavtalet utifrån postkolonialt perspektiv*.

Kandidatuppsats. Mitt Universitet.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1778608/FULLTEXT01.pdf> [Hämtat 2023-07-25]

Braun, Virginia & Victoria Clarke (2006) Using Thematic Analysis in Psychology.

*Qualitative Research in Psychology*. 3 (2): 77-101.

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Burr, Vivienne (2003) *Social Constructionism*. London: Routledge.

Dahlberg, Anna (2022) *Tidöavtalet räcker inte mot gängen*

<https://www.expressen.se/ledare/anna-dahlberg/tidoavtalet-racker--inte-mot-gangen/>

[Hämtat: 2023-03-29]

Dahlstedt, Magnus & Anders Neergard (2019) Crisis of Solidarity? Changing Welfare and Migration Regimes in Sweden. *Critical Sociology*. 45 (1): 121-135.

Demker, Marie & Göran Duus-Otterström (2009) Realigning Criminal Policy. Offender and Victim in the Swedish Party System Over Time. *International Review of Sociology*. 19 (2): 271-296.

Dragic, Marijana & Lotta Sima (2022) *Polisen: Över tusen barn och unga i kriminella nätverk i Sverige*

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/polisen-over-tusen-barn-och-unga-i-kriminella-natverk-i-sverige> [Hämtat: 2023-04-07]

Hietala Sadian, Melanie (2023) *Over-policing, surveillance, and undue deprivation of liberty”: A critical idea analysis of ‘Tidöavtalet*. Masteruppsats. Uppsala Universitet.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1760280/FULLTEXT01.pdf> [Hämtat: 2023-07-29]

Holstein, Johanna (2022) *Lunds universitets kritik mot Tidöavtalet: "Det är ett flagrant övertramp"*

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/universitetsrektorns-kritik-mot-tidoavtalet-det-ar-ett-flagrant-overtramp> [Hämtat: 2023-03-29]

Kuhn, Thomas S. (2017) *Vetenskapliga revolutioners struktur*. Stockholm: Thales.

Lahti, Raimo (2010) Towards a Rational and Humane Criminal Policy? Trends in Scandinavian Penal Thinking. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. 1 (2): 141-155.

Lappi-Seppälä, Tapio (2012) Penal Policies in the Nordic Countries 1960-2010. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. 13: 85-111.

Liberalerna (2022) *Tidöavtalet: en överenskommelse för Sverige*.

<https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/tidoavtalet-overenskommelse-for-sverige-slutlig.pdf> [Hämtat: 2023-04-12]

Lindström, Albin & Johan Zachrisson Winberg (2023) *Rikspolischefen: Ett 30-tal gripna kopplade till våldsvågen*

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/polisen-kallar-till-presentation-om-valdsvagen-i-stockholm> [Hämtat: 2023-04-07]

Meeuwisse, Anna & Hans Swärd (2013) Introduktion: Vad är ett socialt problem? I: Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.

Moderaterna (2022) *10 mönsterbrytande reformer för att stoppa gängen*.

<https://moderaterna.se/nyhet/10-monsterbrytande-reformer-att-stoppa-gangen/> [Hämtat: 2023-08-03]

Nguyen, Nicole (2022) *Det gängkriminella säkerhetshotet: en postkolonial probleminramningsanalys av Tidöavtalet och 2022 års regeringsförklaring*. Kandidatuppsats. Försvarshögskolan. <http://fhs.diva-portal.org/smash/get/diva2:1728107/FULLTEXT01.pdf>  
[Hämtat: 2023-07-29]

Pakdemir, Helin (2022) *Mats Knutson: De har fått igenom mest i "Tidöavtalet"*.  
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/mats-knutson-de-har-fatt-igenom-mest-i-tidoavtalet>  
[Hämtat: 2023-05-14]

Persson, Ida (2022) *L, KD och M ska ingå i regeringen – SD får stort inflytande*.  
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/l-kd-och-m-ska-inga-i-regeringen-sd-far-stort-inflytande>  
[Hämtat: 2023-05-15]

Rostami, Amir (2017) Street-gang Violence in Sweden is a Growing Concern. *Sociologisk forskning*, 54 (4): 365-368.

Silva, Emanuel (2022) *Allt fler minderåriga går med i kriminella gäng*  
<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/x8Bo8j/polisen-fler-minderariga-gar-med-i-kriminella-gang>  
[Hämtat: 2023-04-07]

Sturup, Joakim, Amir Rostami, Hernan Mondani, Manne Gerell, Jerzy Sarnecki & Christofer Edling (2019) Increased Gun Violence Among Young Males in Sweden: a Descriptive National Survey and International Comparison. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 25 (27): 365-378.

Svensson, Kerstin & Carina Gallo (2022) The Swedish Welfare Model and the Development of Social Services for Crime Victims. I: Pamela Cox & Sandra Walklate (red.) *Victims' Access to Justice: Historical and comparative perspectives*. London: Routledge.

Sverigedemokraterna (2023b) *Brott och straff. Hårdare tag mot gängen*.  
<https://sd.se/vad-vi-vill/brott-och-straфф/> [Hämtat: 2023-08-03]

Sverigedemokraterna (2023a) *En strikt invandringspolitik. För att Sverige ska kunna kännas som hemma igen*. <https://sd.se/vad-vi-vill/en-strikt-invandringspolitik/> [Hämtat: 2023-08-03]



Tham, Henrik (2022) *Brott och straff i Sverige sedan 1965*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Valmyndigheten (2023) *Valresultat 2022*.

<https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2022/valresultat.html>

[Hämtat: 2023-05-15]

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wacquant, Löic (2009) *Punishing the Poor. The Neoliberal Government of Social Insecurity*. London: Duke University Press.